די צווייטע רשימה פון די זוכי-בגורל — זעה 2-טע זייט

היינט 10 זייטען

Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT

פרייז 15 גראָשען

נייער פאלקסבלאט

№ 203	לאדז, מאנטאג י"ח אלול תרצ"א	נייַנטער יאהרגאנג	Łódź, Poniedziałek 31 sierpnia 1931 r.	№ 203

אדרעס פון רעדאַקציע און אַדמיניסטראַציע: לאדז, פעטריקאווער 21, טעל. 224-71 — Adres Redakcji i Administracji: **Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71.**

מארגען-לויה פון דעפ. האלובקא

דער רושם פונ'ם פאליטישען מארד אויף דעם מינדערהייטען-קאנגרעס

וואַרשאַ, 30. (טעלעפאָניש פון אונזער קאָרעספאָנדענט) מאָרגען ברענגט מען דעם טויטען קערפּער פון דעם דערמאָרדעטען דעפּוטאַט טאָדעוש האָלובקא פון טרוסקאַוויעץ קיין לעמבערג.

די לויה וועט פאָרקומען דינסטאג פון וואַרשאַ־ווער הויפּט־וואָקזאַל אויף דעם עוואַנגעלישען צמענטאַזש.

עס וועלען זיך אין איהר בעטייליגען די גאַנצע רעגירונג, „בעבע"־קלוב, פּרעזידענטור פון סיים און סענאַט, און פאָרשטעהער פון אַ רייהע פּאָליטישע אָרגאַניזאַציעס.

עס איז היינט פאָרגעקומען די סעקציע פון טויטען קערפּער.

4 קוילען האָבען געשטעקט אין קאָפּ, און 2 אין האַלדז. דער טויט איז געקומען מאָמענטאַל.

זשענעווע, 30. (ספּ. טעל.) אויף דעם מינדערהייטען־קאָנגרעס האָט אַרויסגערופען אַ שטאַרקען רושם די ערמאָרדונג פון דעפּ. האלובקא.

וואלדעמאראס פרייגעשפראכען

קאָוונע, 30. (ספּ. טעל.) וואַלדעמאַראַס איז געוואָרען פרייגעשפראכען.

נאָך 10 מיטבעשולדיגטע זענען אויך בעפרייט געוואָרען.

די איבעריגע זענען פערמשפט צו אַ דרייַ יאָהר און אַ יאָהר טורמע.

דאס פערמעגען פון א געוועזענעם ליטווישען מיניסטער ווערט סעקוועסטירט

קאָוונע, 30. (ספּ. טעל.) דער העכסטער טריבונאַל האָט אַרויפגעלעגט אַן אַרעסט אויף דעם פערמעגען פונ'ם געוו. מיניסטער פעטרוליס, אין דעם ווערט פון 230,000 ליט.

דער געוו. מיניסטער פעטרוליס ווערט אָנגעקלאָגט אין מיסברויכען, וואָס ער איז בעגאַנגען בעת זיין אַמטירען.

איצט איז ער אויף דער פריי, און פאַר איהם ליגט איינגעלייגט אַ קויציע פון 200,000 ליט.

די נייע עקזעקוטיווע וועט נישט פיהרען

קיין פארטיי-פאליטיק, נאר א נאציאנאלע פאליטיק

ירושלים, 30. (יט"א טעלעגראַפיש).

ד"ר ארלאָזאָראָוו האט דאָ אָפּגעהאַלטען אַ פּרעסע־קאָנפערענץ.

צווישען אַנדערע'ן האָט ער ערקלערט, אַז די נייע עקזעקוטיווע וועט נישט פיהרען קיין פאַרטיי־פּאָליטיק, נאָר אַ נאַציאָנאַלע פּאָליטיק.

דער ענטוויקלונגס - פּלאַן וועט וואַהרשיינליך צווינגען ווידער אויפצונעמען אַ פערטיידיגונגס־קאַמף, און זיך בעמיהען צו דערפיהרען צו אַן אַראַבישע־יודישער פערשטענדיגונג.

——=:)O(:——

לארד סעסיל

דער פערטרעטער פון ענגלאנד אין פעלקער-בונד

הזכרה.

מארגען, דינסטאג, דעם 1. סעפּטעמבער ד. י., 11 אַ זייגער פאַרמ.

צו דער ערשטער שמערצליכער יאָהרצייט קומט פאָר אויפ'ן בית החיים **אַ הזכרה** און די ענטהילונג פון דער **מצבה** פון אונזער אונפערגעסליכען מאַן, פאָטער און זוהן

נ"ע אברהם הערש (ראמאז)

שטשעקאטש

צו וועלכער אַלע קרובים, פריינד און בעקאַנטע ווערען געבעטען פינקטליך צו קומען.

די פאמיליע. 4872

Komitet Synagogi przy Al. Kościuszki

niniejszym podaje do wiadomości, że

wydzierżawienie miejsc na rok 1931/32

odbywać się będzie w kancelarji Synagogi w porządku następującym:

a) 6 września od godz. 10 rano do 1 w południe i od 4 po poł. do wiecz.
b) 31 sierpnia, 1, 2, 3, 7, 8, 9, 10 września od godz. 4 — 8 wiecz.
c) 4 września od godz. 4 — 5 po poł.
d) 11 września od godz. 10 rano do godz. 1 w południe.

Osoby pragnące odnowić zeszłoroczną dzierżawę miejsc, zechcą zgłosić się do kancelarji Synagogi najpóźniej do niedzieli, dnia 6 września włącznie.

Z powodu ścisłej kontroli w roku bieżącym, uprasza się o każdorazowe okazywanie biletów przy wejściu do Synagogi, gdyż osoby, nieposiadające biletów, bezwzględnie wpuszczane nie będą

וואָרנינג!

צוליב דעם, וואָס **חוה שווארץ** פון אלעקסאנדריסקא 5 יעצט פראַנציסקאַנער 30 איז אַ כלה מיט מיין זוהן **אברהם לעווין** און האָט בדעה חתונה צו האָבען מיט אַ צווייטען, **נישט האבענדיג דערצו קיין פטורים**, בעט איך אַלע דאָס אויביגע אין אַכט צו נעהמען און די מורה הוראות ווערען געוואָרענט נישט צו געבען קיין חופּה־קדושין.

מיט אכטונג **יעקב לייב לעווין**
אלעקסאנדריסקא 5

Dr. med.
W. Eychner
גינעקאָלאָג-אַקושער
זגערזשער 11
טעלעפאָן 134-72
נעמט אָן פון 3-4 נאָכמ.
און פון 7-9 אָוונד.

א גרויסער פלאץ

אַרומגעצוימט איז ביליג צו פערדינגען.
צו ערפאַהרען קאָשטשעלנא 3
ביי גרינבוים

7-קלאסיגע רעליגיעזע לעהר-אנשטאלט

דאס לאַנג-עקזיסטירענדע און איבעראַל-בעוואוסטע

— עם —

„בית אברהם" גן ילדים

פון אברהם שלאמאוויטש

לאדז, אגראדאווא 10

טיילט מיט, אַז פון נייעם שול-יאָהר איז אונזער לעהר-אנשטאַלט בעדייטענד פערגרעסערט און פערברייטערט געוואָרען. עס זענען אנגאַזשירט געוואָרען צום נייעם שול-יאָהר די בעסטע פעדאַגאָגישע קרעפטען אין אַלע למודים. תלמידים ווערען נאָך איינגעשריבען אין אַלע קלאַסען, ווי אויך אין 6-טען און 7-טען קלאַס.

די למודים הויבען זיך אָן מאָרגען, דינסטאַג, דעם 1-טען וורושעשען, 8 אַ זייגער אין דער פריה. **די ליטונג.**

בעמ.: ביי דער שולע געפינט זיך אַ גן-ילדים (פרעבעל-שולע) און עס ווערען אָנגענומען קינדער פון 5 יאָהר אָן.

4868

רעליגיעזע

8-קלאסיגע גימנאזיע

„בית אלפנא"

ציגעל-גאס 28 (פריהער 60)

אָנמעלדונגען פון נייע שילער נעהמט אָן די קאנצעלאַריע טעגליך פון 10–1 פאַרמיטאָג.

די דירעקציע.

Dr. med. H. NADEL

ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע קראַנקהייטען

פיעטריקאווער 17 טעל. 168-86

צוריקגעקעהרט

נעהמט אָן פון 4 – 6 נאָכמ.

אין דער בעוואוסטער 7-קל. שולע

פון ש. זשעלאנקא, פילסודסקיעגא 70

(וואָסכאָדניאַ) פראָנט, 1. שט.

ווערען אָנגענומען שילער פון 6 יאָהר אָן געגנצליך אָהן פאָרבערייטונג און ווערען גרינדליך צוגעגרייט אין אַלע היגע מיטעל-שולען. גרויס געוויכט ווערט געלייגט אויף די רעליגעזע און העברעאישע למודים. די שולע האָט דאָס יאָהר פערגרעסערט דאָס לאָקאַל, ווי אויך דאָס גאַנצע לעהרער-פערסאָנאַל, וועלכעס בעשטעהט פון ערשטקלאַסיגע פעדאַגאָגישע קרעפטען.

בעמערקונג: דורכגאַנג דורך פיעטריקאָווער 44 און 46.

איינשרייבונגען טעגליך אין קאנצעלאַריע פון 10–2 און פון 4–6 נ"מ

אנ'אנטיסעמיטישען פאליטישען קורס

קינדיגט אן דער נייער אונגארישער פרעמיער

בודאפעשט, (י.ט.א.) אויף אנ'אויפנאהמע ביי דער אנטיסעמיטישער „וואלפס פארטיי" האט דעם נייער אונגארישער פרעמיער גראף קאראלי ערקלערט, אז זיין פראגראם איז אידענטיש מיט דער פאליטישער פלאטפארם פון די קריסטליך-סאציאלע, און אז די רעגירונג וועט פיהרען א קורס, וואס וועט זיין אין הסכם מיט דעם דאזיגען פראגראם. די דאזיגע ערקלערונג האט ארויסגערופען א שטארקע בעאונרוהיגונג צווישען דער יודישער בעפעלקערונג אין אונגארן, וועלכע האט מורא פאר א פארשטעהענדער פערשטארקונג פון ווירטשאפטליכען אנטיסעמיטיזם.

ארץ-ישראל פאר'ן „קיילעכדיגען טיש"

אינטערוויאו מיט'ן פיהרער פון די אינדישע מוסולמענער

ירושלים, 30. (יט"א טעלעגראפיש). ווי די קאאיר'ער פרעסע טיילט מיט, וועט דער פיהר'ער פון די מוסולמענער אין אינדיען שאוקאט-אלי אין גיכען בעזוכען ארץ-ישראל.

ער קומט איצט צוריק פון א רייזע איבער די אראבישע לענדער, וואו ער האט געפיהרט א פראפאגאנדע וועגען שאפען אנ'אראבישען אוניווערזיטעט אין ירושלים.

ד'מוסולמענער שייקאט-אלי מיטגעטיילט, אז ער האט בדעה אין קירצען צו בעזוכען א"י אין די אינטערעסען פון דער פאן-מוסולמענישער בעוועגונג.

ער וועט מאכען א רייזע איבער אלע מוסולמענישע לענדער, כדי צו זאמלען א פאנד פאר דעם פראיעקטירטען מוסולמענישען אוניווערסיטעט אין ירושלים.

ער וועט קומען קיין לאנדאן צו דער קאנפערענץ פון „קיילעכדיגען טיש" און וועט זיך זעהן מיט'ן גאנדי. הויך-קאמיסאר טשענסעלאר, וואו ער וועט מיט איהם ארומרעדען די לאגע אין א"י, כדי דאס צו נעהמען אויף דער בעראטונג פון „קיילעכדיגען טיש".

——=:O:=——

פראפאגאנדע פאר אנ'אראבישען אוניווערזיטעט אין ירושלים

ירושלים, 30. (יט"א טעלעגראפיש). די קאאיר'ער אראבישע צייטונג „אל-מאקאראס" טיילט מיט, אז אין א געשפרעך מיט איהר קארעספאנדענט האט דער פיהרער פון די אינדישע

די צווייטע רשימה פון די זוכי-בגורל

פון דער 2-טער סעריע פון אונזער פרעמיען-קאנקורס

צו 1 עלעקטרישען אמפעל

51. הערש בריש, וואכאדניא 45
52. יורקעוויטש, אנדזשעיא 54

צו 1 טיש-דעק

53. וו. טיקאשינסקי אלעי קאשטשושקי 31
54. צ. פינעסמאן, קאלושקי

צו 1 מענער-היט

55. ש. קאמיעניעצקי, קאנסטאנטינער 33
56. ש. פוקס, דאלנא 12.

צו 1 קונסט-בילד

57. הערש קערשבערג, קאנסטאנט 42
58. מ. לעוו, אגראדאווא 12
59. מ. גאלדבערג, פולנאצנא 8

צו 1 גרויסע דיוואניק

60. ס. אייזיקאוויטש, צעגעלניאנא 15

צו 1 פאר קליינע דיוואניקעס

61. משה מאלעווסקי, קעלמא 3
62. י. ליבקא, שענקעוויטשא 29

צו 1 פלייש-מאשינקע

63. י. גאד, זאווישא 28
64. ה. גרינשפאן, פאנסקא 9

צו 1 בוך

65. רעגינא מיעדזשינסקא טארגאווא 12
66. י. קיטשינסקי, קאשטשעלנא 2
67. קאפעל הארנשטיין, קאנסטאנטין, מלינארסקא 1

צו א פערטעל טיך פאסט-פאטאגראפיעס

68. שמואל פאל, קילינסקי 40.
69. י. לייזעראוויטש, זאוואדזקא 33
70. פעלא וויינפעלד, גלובנא 33
71. אריה באהאריער, סקווערקאווא 16
72. וו. גאלדלוסט, שרודמיעסקא 27

צו 1 פלאש בלומען-וואסער

73. א. פאזשענטשעווסקי, זאוואדזקא 29
74. מאניעק רייכמאן, פיעטריקאווער 62
75. י. שמילעוויטש, געגשיא 7
76. העלא לוסטיג, קאכאניבעק
77. י. שרוט, מלינארסקא 13

צו 2 שט. טואלעט-זייף

78. ש. מיעדזינסקי, וואלבארסקא 10
79. מ. פייגענבלאט, גדאנסקא 61
80. דרעסלער, קאמיענא 5
81. לעווין, אלעקסאנדריסקא 5
82. וועבנער, וואכאדניא 10
83. ש. ראכבערגער, באזארנא 8
84. בראנקע בארענשטיין, בזשעזינער 11
85. צוקער, זשעראמסקא 7.

צו 2 בילעטען אין יוד. טעאטער

86. הערמאן גורניצקי, זאמענהאף 14
87. רוזשא פושיטיצקא, פיעטרק. 16
88. מאניעק זילבערבערג, זאקאנטנא 17

צו 2 בילעטען אין קינא

89. לאסמאן נאוואמיעסקא 30
90. פרידמאן, פאמארסקא 15
91. פריידענרייך, וואכאדניא 40
92. גוטמאן, גאוואסא 25
93. מרדכי ראזענבוגבערג, לימאנ. 72
94. וואלף דאבראוסקי, זגערסקא 26
95. הערש גאלדבערג, נאוואמיעסקא 21
96. י. מיטעלמאן, ליפאווא 20
97. ל. ליפסקי, בראצקא 40
98. מאיר ארנאנעק, וואלבארסקא 31

צו 1 פאפעטעריע

99. ש. לעלענאווסקי, זגערסקא 43
100. מ. לעשטשינסקי

די אויסגערעכנטע זוכי בגורל ווערען געבעטען צו קומען אין אדמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט" אפצונעמען די פרעמיעס דינסטאג ד. 8-טען סעפטעמבער ה. י. פון 3 – 7 נאכמיטאג.

אכטונג, לעזער!

אונזער נייער גראנדיעזער

ווינטער-פרעמיען-קאנקורס

— — וועט ענטהאלטען — —

צעהנדליגע ווערטפולע און פראקטישע חפצים

דערונטער ארטיקלען פון ערשטע געברויך

נאר 30 קופאנען! נאר 30 קופאנען!

לעזט די ווייטערדיגע אנאנסען!

DR. MED.

Jerzy SUDYA

ספעציאל-ארצט פאר אקושער- און פרויען-קראנקהייטען

ZIELONA 30 זשעלאנא

טעלעפאן 115-27

נעמט אן פון 5 ביז 7 נאכמיטאג.

Dr. med.

I. Grynberg

אינערליכע קראנקהייטען ספעצ. פאר הארץ

צוריקגעקעהרט

CEGIELNIANA 17 צעגעלניאנא

Telefo 17-415 טעלעפאן

Dr. B. Robinson

פיעטריקאווער 10, טעל. 131-86

צוריקגעקעהרט.

DOKTOR

H. WOŁKOWYSKI

צוריקגעקעהרט

צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90

ספעציאל-ארצט פאר הויט- און ווענערישע קראנקהייטען, מענער-שוואכע, אלע ארט אנאליזען, עלקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ-שטראהלען.

נעמט אן פון 8–2 און פון 5–9 אוועגד.

באזונדערע ווארטע-צימער פאר פרויען.

קוראטאריום פון די

בית-יעקב-שולען

— אין לאדז — שרודמיעסקא 32 (פריהער צעגעלניאנא 3)

דאס קוראטאריום פון די בית יעקב-שולען אין לאדז מאכט בעקאנט, אז פון נייען לערן-יאהר אן ווערט געעפענט אינ'ם שול-לאקאל (שרודמיעסקא 32) טעל. 170-28

א העכערע לערן-אנשטאלט

מיט א רייך לערן-פראגראם פון יודישע און וועלטליכע לימודים, פאר די קינדער, וואס האבען געענדיגט די 7-קלאסיגע עלעמענטאר-שול פון בית יעקב און ווילען זיך ווייטער פערפולקאמען אין יודישער און וועלטליכער בילדונג.

עס ווערען אויך געעפענט — **האנדעלס-קורסען**

מיט א פולשטענדיג לערן-פראגראם פון א האנדעלס-שול, וואס וועט ארומנעהמען אלע לימודים פון דער האנדעלס-וויסענשאפט.

גלייכצייטיג ווענען מיר מודיע, אז אין דער פרעבעל-שול און אין די פארמיטאג- און נאכמיטאג-שולען און אויך אויף די אווענד-קורסען, זענען נאך פערבליבען א בעגרעניצטע צאהל פלעצער.

די איינשרייבונגען האבען זיך אנגעהויבען און קומען פאר יעדען טאג פון 10 ביז 2 נאכמיטאג און פון 5 ביז 7 אווענד, אין דער שול-קאנצעלאריע

„בית יעקב" איז די איינציגע רעליגיעזע מיידעל-שולע, וואס שטעהט אונטער דער השגחה פון „אגודת ישראל".

דאס קוראטאריום פון די בית-יעקב-שולען אין לאדז.

GIMNAZJUM HUMANISTYCZNE MĘSKIE

I. KACENELSONA

(z prawami gimnazjów państwowych)

43 ZAWADZKA 43

אנמעלדונגען פון נייע שילער נעמט אן די קאנצעלאריע טאג-טעגליך פון 10 ביז 2 און פון 5 ביז 7 נאכמיטאג.

די ענזאמענס פון די נייע אנגעקומענע שילער – פון 2 טען סעפטעמבער.

דאס גימנאזיום איז איבערגעטראגען געווארען אינ'ם נייעם ספעציעל אויפגעבויטען בנין מיט אלע פארשריפטען פון דער היגיענע. די געביידע איז פערזעהען מיט צענטראל-בעהייצונג, מיט אנ'אייגענעם הויף און אלע בעקוועמליכקייטען.

ביז דעם 31-טען אויגוסט איז נאך די קאנצעלאריע טעטיג אויף שרודמיעסקא 5 (צעגעלניאנא 28).

עס ווערען אויך איינגעשריבען קינדער פון 4 יאהר אן און ווייטער אין אונזער גן-ילדים און שולע אויף קילינסקיעגא 120.

743 4 די דירעקציע.

ENGLISH

פאראנפענגער און פארט-געשריטענע. קאנווערסאציע, ליטעראטור

צו צוגענגליכע פרייזען

ערטיילט א טעהיגער פעדאגאג. – נאפערטען אין אדמיניסטר. פאר „Mir"

DR. MED.

Józef Imich

ספעציאליסט פון אויערן, נאז, האלז און קעהל-קראנקהייטען

צוריקגעקעהרט

מאבליושקי 1, טעלעפאן 209-97.

נעהמט אן פון 1–2 און פון 5–7 נאכמ.

אכטונג!

די בעוואוסטע און לאנג-עקזיסטירענדע פירמע

J. FUTERMAN

Łódź, Piotrkowska 54, tel. 106-54

מאכט בעקאנט, דאס זי בעזיצט און עמפפעהלט דער געעהרטער קונדשאפט צו די פארשטעהענדע ימים-טובים א זעהר רייכען אויסוואהל פון אלערארט מאדערנסטע לעצטע נייהייטען פון:

דיוואנעס, טיש-בעט-דעקען, מעבעל-איבערצוג, כאדניקעס, נארזשוטען, דעקאראציע-שטאפן, גארדינען, קאצען, צעראטען, פארטיערן, רייזע-פלעדען, לינאלעאום

אלעס צו אויסערסט ביליגע פרייזען און רעעלע בעהאנדלונג.

בעמערקונג: פערטרעטונג פון די בעסטע ביעלסקער האנד-דיוואנעס.

54 הורט! דעטייל! 54

לאדז, 31 אויגוסט 1931

„נײער פאָלקסבלאַט“

לאדז, 31 אויגוסט 1931

איז ענגלאנד און אין פוילען

דער פאקט, וואס אויף די צוויי וויכטיגסטע מלוכה־פאסטענס, אויפ'ן אמט פון אינערן־מיניסטער און פון אויסערן־מיניסטער זענען ביי דער בילדונג פון דער נייער רעגירונג אין ענגלאנד בעשטימט געווארען צוויי יודען און דאס אזעלכע יודען, וואס פערלייקענען נישט זייער אנגעהעריגקייט צום יודישען פאלק, האט ארויסגערופען א בעזונדערע סאטיספאקציע ביי די יודען אין פוילען. אין דער דאזיגער רעאקציע פון געפיהל האט זיך אפגעשפיגעלט דער קאלאסאלער אונטערשיד אין די בעציהונגען, אין וועלכע עס לעבט די יודישע געזעלשאפט אין ענגלאנד און בכלל אויף מערב און אין וועלכע די יודען לעבען דא ביי אונז. אויך אין ענגלאנד איז פארהאן אנטיסעמיטיזם, אויך דארט איז פארהאן א פרעסע, וואס פרובט, אמת, נישט אזוי ברוטאל, ווי דער אונזיגער אנארכיסטישער מזרח־און צענטראל־אייראפעאישער אנטיסעמיטיזם, אריינפיהרען אנטי־יודישע שטימונגען אין געזעלשאפטליכען און אין ווירטשאפטליכען לעבען. אבער דער געזונטער מלוכה־אינסטינקט, וואס ווערט געלענקט דורך די ווירקליכע אינטערעסען פון דער מלוכה, וועט קיינמאל נישט דערלאזען, אז דעמאגאגיע זאל קאנען צושטערען דאס עפענטליכע לעבען.

אין דער נשמה פון יעדען יודען אין פוילען דערוועקט זיך א פאראלעל צווישען די דארטיגע בעציהונגען און די בעציהונגען ביי אונז, וואו אפילו די גרעסטע און נוצליכסטע קוואליפיקאציעס קאנען נישט פערטעידיגען אויף א פעלד פון ארבייט און טעטיגקייט, ווייל די שלאבג פון שנאה וואלט צוטרעטען יעטוועדען אויטאריטעט, וואלט גמאס געמאכט יעדע פערדינסט נאך איידער זיי וואלטען זיך געקאנט ארויסווייזען און אויפבליהען.

די פרייד און דער שטאלץ פון ענגלאנד און פון דער ראלע, וואס דארט קאן שפילען יעדער בירגער אהן אונטערשיד פון זיין אפשטאמונג, בעהמט זיך לגמרי נישט דערפון, וואס מיר וואלטען וועלען זעהן יודישע בירגער אין די מיניסטערישע קאבינעטען. דאס לעבען האט אונז אויסגעלערנט צו זיין בעשיידען און אין אונזער אפשר צו איבערגעטריבענער בעשיידענהייט וואלטען מיר גארנישט וועלען האבען קיין אייגענע סקלאדקאווסקי'ס און זאלעווסקי'ס; מיר וואלטען פשוט געוואלט, אז די אמטען פון דער מלוכה און בעזונדערס פון דער זעלבסטפערוואלטונג זאלען נישט זיין פערשלאסען אויף זיבען שלעסער פאר יענע בירגער, וואס זייער נארמאל געפיהל פון זעלבסטווירדע ערלויבט זיי נישט צו לייקענען זייער אפשטאמונג; אז אין דער צייט, ווען עס איז פארהאן א מאנגעל אין קוואליפיצירטע לעהרער, טעכניקער, יוריסטען זאלען נישט ארומגעהן אהן ארבייט קוואליפיצירטע לעהרער, אינזשינערען, טעכניקער נאר דערפאר, ווייל זיי זענען יודען, אז די מאשין פון דער מלוכה זאל לגבי אלע בירגער אנווענדען בלויז דעם קריטעריום פון אביעקטיווקייט זאכליכקייט און אייגענע אינטערעס און זאל זיך נישט לאזען פיהרען פון גאסען־דעמאגאגיע.

אלס יודען פערנעהמען מיר אין פוילען לויט אונזער צאהל דאס צווייטע ארט נאך אמעריקא. און א מערקווירדיגע זאך. עס וואלט זיך געדאכט, אז געגען דעם אלגעמיינעם כלל וואס ערלויבט די יודען אומעטום זיך ארויסווייזען מיט זייערע פעהיגקייטען און טאלענטען אין פינאנציעלען, ווירטשאפטליכען, קולטורעלען און געזעלשאפטליכען לעבען, זענען די יודען אין פוילען עפעס אן'אויסנאהמסווייז אונפעהיגער עלעמענט. און נאך א מערקווירדיגע זאך: אט דער פויליש־יודישער עלעמענט, ווען איהם קומט אויס זיך צונויפצוטרעפען מיט מעהר ליבעראלע לעבענס־בעדינגונגען, גיט ער ארויס פון זיך גלענצענדע עקאנאמיסטען, פינאנסיסטען, פאליטיקער. פון די דאזיגע צוויי מאמענטען שטאמט א פועל יוצא, וואס איז שוין נישט אזוי פיל מערקווירדיג ווי טרויעריג: שולדיג אין דעם, וואס דאס יודענטום אין פוילען קאן נישט, צום שאדען פון זיך גופא און פון דער מלוכה, ארויסווייזען זיינע גרויסע קוואליפיקאציעס, וואס דרעמלען אין יודישען פאלק, זענען די אונבארמאלע בעדינגונגען פון לעבען און קאמף פאר דער עקזיסטענץ, וועלכע הערשען אין פוילען. קעמפענדיג פאר דער גלייכבערעכטיגונג פון די יודען, פאר רעכט אויף ארבייט און נאציאנאלער ענטוויקלונג, בעקעמפען מיר נישט בלויז די אונגעזונטע ערשיינונגען אין יודישען כאראקטער, מיר קעמפען נישט בלויז פאר'ן וואויל פון די יודען, נאר פאר'ן וואויל פון דער גאנצער געזעלשאפט אין פוילען.

ה.

—=:§:=—

קריסטען העלפען ראטעווען ספרי־תורות פון א ברענענדער שוהל

בערלין, (יט"א). מיט א קורצער צייט צוריק איז אויסגעבראכען, ווי יט"א האט שוין מיטגעטיילט, א שרפה אין דער סינאגאגע אין שטעטעל עבערסוואלדע (מארק.) דאס „איזראעליטישע פאמיליען־בלאט" דערצעהלט איצט פאלגענדען אינטערעסאנטען פרט בעת אין דער סינאגאגע האט אויסגעבראכען די שרפה איז אין א נאהענטער קירך פאר געקומען א גאטעסדינסט. איינער פון די קריסטען האט זיך אויסגערופען: „קומט, לאמיר געהן ראטעווען די יודישע הייליגע ספרים". באלד האבען זיך אפגערופען אייניגע מענער וועלכע זענען געקומען צו לויפען פון דער קירך צו דער ברענענדער סינאגאגע און געהאלפען ראטעווען פון פייער די ספרי תורות, טליתים א.אנד. דאס „איזראעליטישע פאמיליען־בלאט" בעמערקט דערצו: "אין אונזער צייט פון פאליטישער העצע פערדינט די דאזיגע טאט פון אמת'ער טאלעראנץ בעזונדערס דאנקבאר אנגעקענט צו ווערען".

טאדעאוש האלובקא

דער טראגישער טויט פון יונגען פוילישען פאליטיקער

די ידיעה וועגען מערדערישען אטענטאט אויף דעפ. טאדעאוש האלובקא האט געמאכט א קאלאסאלען רושם אין גאנצען לאנד און אין אלע קרייזען.

אויפ'ן פאן פון דער איצטיגער פאליטישער סיטואציע איז די פערזענליכקייט פון ערמארדעטען דעפוטאט ארויסגעטראטען בעזונדערס בולט, די, וועלכע האבען איהם געקענט, האבען תמיד געשעצט די ערנסטקייט און אויפריכטיגקייט פון זיינע פאליטישע איבערצייגונגען.

האלובקא האט געהערט צו יענעם דור פון דער פוילישער יוגענד, וואס איז זעהר פריה איינגעצויגען געווארען אין רעוואלוציאנערער ארבייט. ער איז געווען איינער פון די, וועלכע האבען זיך אין זייער טעטיגקייט אונטערגעגעבען דעם אויטאריטעט פון מארשאל פילסודסקי און פון דער ליניע איז ער קיינמאל נישט אפגעטראטען.

ער איז געבוירען געווארען אין יאהר 1887 אין טורקעסטאן, האט שטודירט אין קיעוו און געענדיגט דעם אוניווערזיטעט אין פעטערבורג. שוין אלס שילער האט ער ארגאניזירט א פערבאנד פון אקטיווען קאמף געגען צאריזם. נאכ'ן ענדיגען דאס שטודיום איז ער איבערגעפאהרען קיין גאליציען, וואו עס איז געווען קאנצענטרירט דער שטאב פון דער פוילישער רעוואלוציאנערער בעוועגונג.

אין דער צייט פון קריג איז ער געווען איינער פון די ארגאניזאטארען פון פ. א. וו. (פוילישע מיליטערישע ארגאניזאציע).

ווען ס'האט זיך געענדיגט די דייטשע אקופאציע, האט ער זיך גענומען צו פובליציסטישער ארבייט. ער האט געהערט צו פ. פ. ס., וואו ער האט פערנומען אן אנגעזעהענע שטעלונג, און אויף די שפאלטען פון „ראבאטניק" האט ער ארויסגעוויזען א גרויסען פובליציסטישען טאלאנט. ער ווערט ארויסגערוקט אין די לייטענדע אינסטאנצען פון דער פארטיי און ספעציאליזירט זיך אויף די פראבלעמען פון די נאציאנאלע מינדערהייטען.

נאך דער מאי־איבערקעהרעניש שטעהט האלובקא פאר א שווערען אינערליכען קאנפליקט, ווייל די וועגען פון מארשאל פילסודסקי און פון פ.פ.ס. זענען זיך ענטגילטיג פונאנדערגעגאנגען. ער דעצידירט זיך צו געהן מיט'ן וועג פון פילסודסקי'ן, אבער פון פ.פ.ס. געהט ער אוועק אלס דזשענטעלמאן, נישט מאכענדיג קיין פרוב צו ברענגען צו א שפאלטונג אין דער פארטיי.

האלובקא פערנעהמט דאן דעם אמט פון שעף פון דער מזרח־אפטיילונג ביים אינערן־מיניסטעריום. אויפ'ן דאזיגען פאסטען ווידמעט ער זיך שוין איינגאנצען דער פראגע פון די מינדערהייטען. א ברייטע אקציע ענטוויקעלט ער בעת די וואהלען, וואו ער גרייט צו א באדען צווישען די מינדערהייטען, זיי זאלען אונטערשטיצען די סאנאציע. צו דער צייט געהערט אויך זיין סענסאציאנעלער ארטיקעל אין וועלכען ער ענטוויקעלט דעם געדאנק, אז אין די בעציהונגען מיט די יודען דארף די רעגירונג זיך שטיצען נישט אויף דער אגודה, נאר אויף ד[י] ציוניסטען.

האלובקא איז פון דער ליסטע פון ב. ב. אריין אין סיים, וואו ער האט תיכף פערנומען א לייטענדע שטעלונג אלס וויצע־פארזיצער פון סאנאציע־קלוב. ער פערנעהמט זיך אויך ווייטער מיט דער פראגע פון די מינדערהייטען, שטרעבענדיג צו שאפען א פעסטען רעגירונגס־פראגראם אין דעם ענין, פון זיין איניציאטיוו זענען עס זייט א לענגערע צייט געפיהרט געווארען אונטערהאנדלונגען מיט די אוקראינער, וועלכע האבען צו איהם געהאט פיל מעהר צוטרוי, ווי צו די אנדערע פוילישע פאליטיקער. האלובקא אליין איז געווען טיף איבערצייגט אין דער מעגליכקייט פון א פערשטענדיגונג מיט די מינדערהייטען, און דעריבער טראגט זיין טויט פון א מערדערישער האנד בעזונדערס בולט'ע סמנים פון טראגיזם.

די וואנד וואקעלט זיך

צום איצטיגען קאנגרעס פון די נאציאנאלע מינדערהייטען

וועט מען זיך בעציהען ערנסטער, ווי צו די פריהערדיגע

בריענגענדיג די ידיעות וועגען דער ערעפנונג פון קאנגרעס פון די נאציאנאלע מינדערהייטען אין גענף, ווייזט אן די אפיציעלע פוילישע אגענטור „איסקרא" מיט א געוויסען טריאומף, אז די פוילישע יודען זענען אויף דעם קאנגרעס נישט פערטראטען. דאס איז נישט ריכטיג, מצד דעם יודישען נאציאנאל־ראט איז ארויסגעפאהרען קיין גענף ד"ר א. איינזלער.

דעפ. י. גרינבוים פערעפענטליכט אין „נ. ס." אן ארטיקעל וועגען קאנגרעס און ווייזט קודם כל אן, אז די שטעלונג פון די גרופען, וועלכע ער פערטרעט, צו דער בעוועגונג פון די מינדערהייטען האט זיך נישט געביטען און איז געבליבען דיזעלבע, וואס פריהער.

„דער הייאהריגער קאנגרעס פון די מינדערהייטען, שרייבט דעפ. גרינבוים, וועט זיך אונטערשיידען פון די פריהערדיגע דערמיט, וואס ער וועט זיך נישט בעגנוגענען מיט אלגעמיינע דעקלאראציעס און רעזאלוציעס און וועט געבען א בילד פון מצב פון די מינדערהייטען אין אייראפעאישע לענדער.

„דער קאנגרעס וועט ענדליך ארויס פון די ראהמען פון אקאדעמישער דיסקוסיע, פון סכאלאסטישע בעטראכטונגען און וועט אויפווייזען, אז דער טראקטאט וועגען די מינדערהייטען איז פאר די אייראפעאישע מלוכות, פונקט אזוי ווי פריהער, נישט מעהר, ווי א שטיקעל פאפיר. די פעסטשטעלונג פון דאזיגען אומשטאנד וועט אפשר מאכען א רושם אפילו אין די קרייזען פון פעלקערבונד, וועלכע האבען ביז איצט איגנארירט די בעוועגונג פון די נאצ. מינדערהייטען. אפילו דער פאקט, וואס די קאנגרעסען קומען פאר אין גענף ערב די סעסיעס פון פעלקערבונד־ראט האט דאך נישט בעוויזען צו ברעכען אט די אייזקאלטע גלייכגילטיגקייט. אבער געוויסע סימפטאמען ווייזען אן, אז די דאזיגע וואנד הויבט אן זיך צו וואקלען, אין ענגלאנד איז ענטשטאנען א געוויסע בעאונרוהיגונג צוליב דער זאכלאגע אויפ'ן געביט פון דער מינדערהייטען־פראגע. מיר לייענען פון צייט צו צייט וועגען ארויסטרעטונגען פון פארלאמענטאריער־גרופען, וועלכע אבסערווירען אויפמערקזאם די בעוועגונג פון די מינדערהייטען, דער ענין מזרח־גאליציען האט אויך אויפגעפאדערט די עפענטליכע מיינונג אין אייראפע, און אזוי ווי דער ענין וועט בעהאנדעלט ווערען דורך דעם ראט פון פעלקערבונד קאן פאסירען, אז דאס מאל וועט דער קאנגרעס פון די מינדערהייטען בעהאנדעלט ווערען ערנסטער, ווי די פריהערדיגע".

א „ריזיגע מיליאנען־ירושה"

נאך א פערשטארבענעם יודישען לארד

ענטוישונג נאכ'ן פערעפענטליכען די ירושה־סומע

פראג, (יט"א) מיט א קורצער צייט צוריק איז אין לאנדאן געשטארבען לארד משה רפאל ד'אקווילאר, וועגען וועלכען עס האבען זיך פערשפרייט קלאנגען אז ער זאל האבען איבערגעלאזען א פאנטאסטיש־ריזיגע ירושה.

אין ירושה־אנגעלעגנהייטען האבען זיך אין קורצער צייט פישטשאני פערזאמעלט אייניגע צעהנדליג יורשים, עס איז פעסטגעשטעלט געווארען אז צו דער ירושה פון לארד ד'אקווילאר וועלכער האט געשטאמט פון אונגארן, זענען בערעכטיגט די משפחות אגולאר (אונגארן), וויינער (בעהמען), ראטה, גאלדשטיין, וואהרזיק און מאהלער (עסטרייך, סלאוואקיי א. אנד. לענדער עס האבען זיך אויך געמאלדען מיטגלידער פון משפחות וואס וואוינען אין טשיקאגא, ניו־יארק, שטאקהאלם, ווארשא, אגראם און זאגאר פון אויסטראליען, אויך דער בעקאנטער פארקעמפער פון פאנאייראפא גראף קודענהאווע־קאלערגי האט זיך געמאלדען אלס בערעכטיגטער יורש מחמת זיין מוטער האט געשטאמט פון דער פאמיליע וויינער, ארום־און־ארום האבען זיך געמאלדען אנ'ערך דריי הונדערט יורשים.

לכתחילה האט עס געהייסען, אז דער פערשטארבענער לארד, א באנקיר זאל האבען איבערגעלאזען א ירושה פון 240 מיליאן פונט, באלד האט זיך די דאזיגע סומע ארויסגעוויזען אלס איבערגעטריבענע, און מען האט שוין גערעדט בלויז וועגען 240 מיליאן גאלד־קראן, די רעגירונגען פון טשעכאסלאוואקיי און עסטרייך האבען זיך געווענדעט צו דער ענגלישער רעגירונג וועגען פעסטשטעלען די גרויס פון דער ירושה, מחמת דער פערשטארבענער לארד ד'אקווילאר האט נישט איבערגעלאזען קיין צוואה.

וועגען פערשטארבענעם האט מען געוואוסט פאלגענדע איינצעלהייטען; ד'אקווילאר האט געשטאמט פון א שפאנישער אנוסים־משפחה, וואס איז געווען זעהר רייך, ד'אקווילאר האט זיך בעזעצט אין לאנדאן וואו ער האט זיך אומגעקעהרט צום יודענטום. אלס לארד איז ער געווארען מיטגליד פון לארדען־הויז, שפעטער איז ער געקומען קיין עסטרייך, וואו ער האט געגרינדעט די ספרדישע קהלה. זיין ברודער, וועלכער איז מיט איהם געקומען קיין עסטרייך, האט אנגענומען דעם פאמיליען־נאמען וויינער. דער דאזיגער ברודער ד'אקווילארס האט איבערגעלאזען נאטיצען אין העבריאיש. וואס בילדען דעם יסוד פון די ירושה־תביעות פון די אויסגערעכענטע משפחות.

די טעג האט זיך שוין אפגעשפילט דער פינאל פון דעם ירושה־ענין. בײדע רעגירונגען די עסטרייכישע און טשעכאסלאוואקישע האבען בעקומען אן אפיציעלע מיטטיילונג פון ענגלישען פינאנץ־אמט אז די ירושה פון לארד ד'אקווילאר בעטרעפט סך הכל 119... פונט 14 שילינג און 6 פענס, די ירושה איז דעפאנירט אין קאנצלער־געריכט, פערשטעהט זיך, אז צוליב אזא מינימאלער ירושה וועט זיך נישט לוינען צו מאכען הוצאות אדער גאר פיהרען פראצעסען. — און אלע ירושה־פאנטאזיעס פון אנ'ערך דריי הונדערט יודישע משפחות האבען געפלאצט.

—=):O:(=—

האקענקרייצלער שענדען דר. זאמענהאף־דענקמאל אין ריינערץ

בערלין. (יט"א) דער עספעראנטא־פעראיין אין באד ריינערץ (דייטש־שלעזיען) האט מיט אנ'ערך 2 וואכען צוריק אויפגעשטעלט א דענקמאל פאר דעם שעפער פון עספעראנטא ד"ר לודוויק זאמענהאף. אין דער פייערונג פון ענטהילען דעם דענקמאל האבען זיך בעטייליגט פיל געסט מיט'ן בירגערמייסטער פון ריינערץ בראש. דעם זעלבען טאג איז אין בנין פון האטעל „מעטראפאל" איינגעמויערט געווארען א טאפעל מיט דער אויפשריפט: „ד"ר ל. ל. זאמענהאף־ווארשע האט געוואוינט אין דעם הויז בעת זיין קוראציע־אויפענטהאלט, 1906 און 1909".

איצט טיילט מיט דאס „איזראעליטישע פאמיליען־בלאט", אז שוין אויף צומארגענס נאך דער ענטהילונג איז דער דענקמאל בעדעקט געווארען מיט האקענקרייצען. די באלקאן־וואנד פון האטעל איז בעמאלט געווארען מיט אן'אויפשריפט „דער טויט — אלע יודען". דער בירגערמייסטער פון ריינערץ, וועלכער האט צוגעזאגט מיט דער גאנצער שטרענגקייט צו פערפאלגען די אנטיסעמיטישע שטיק, האט בעקומען דראהונגס־בריף פון די נאציאנאל־סאציאליסטען.

ליטווינאוו אנקומען קיין בערלין

ספּאָרט = בּעוועגונג

צו דער אויפמערקזאַמקייט פון דער יודישער ספּאָרט-אָנפיהרערשאַפט
וואָס דאַרף מען לערנען פון דער פּראָוואָקאַציע נעגען לאָדזער „הכח"

ביים פינאַל פון די מייסטערשאַפטען אין קלאַס „אַ" איז געשעהען אַ גרויסער סקאַנדאַל, מיר האָבען געפּרענגט די שווערע בעשולדיגונגען וואָס די לאָדזער יודישע מאַנשאַפט „הכח" האָט אַרויסגערוקט דעם מייסטער ל.ט.ס.ג.

ל.ש.ס.ג. האָט נישט געענטפערט און פערשטעלט זיך דערמיט וואָס די פאַרשריפטען ערלויבען איהר נישט צו פּאָלעמיזירען מיט „הכח" דער גאַנצער ענין וועט אַלזאָ בעטראַכט ווערען דורך דער העכסטער פוסבאָל־מאַכט אין לאַנד, מיט דעם האָט זיך דער ענין פאָרמעל פערענדיגט.

אָבער אין אמתען זענען אַלע אַרויסגערוקטע סקאַנדעליעזע פאַקטען נישט פער־ענטפערט. די בריי־טע ספּאָרט־קרייזען ביי אונז אין שטאָט האָבען דאָס רעכט צו פערלאַנגען, אַז אַלץ זאָל גענוי אויפגע־קלערט ווערען, כדי זיי זאָלען קענען אַרויסציהען דערפון די געהעריגע קאָנסעקווענצען. ס'שטעלען זיך צוויי פראַגען:

ערשטענס, אויב ס'זענען מעגליך די פערשידענע סטע קאָמבינאַציעס און אויס־עכנונג, כדי נישט צו דערלאָזען, אַז דער אָדער אַנדערע מאַנשאַפטען זאָל דערגרייכען די מייסטערשאַפט, צו וואָס־זשע איז נויטיג די גאַנצע קאָמעדיע מיט פונקטען, מיט די מעטשען, מיט דעם רייסעניש און מסירת נפש, אַז מייסטער" וועט ווערען נישט דער וואָס וועט זייגע גבורות אויפ׳ן גרינעם פעלד, נאָר דער וועלכער קען מאַכען קאָמבינאַציעס און ווערמען מ׳העלפט צו צו די דאָזיגע קאָמבינאַציעס.

צווייטענס, צי זענען די אַלע דורך „הכח" אויס־גערעכענטע סקאַנדעליעזע פאַקטען נאָר צופעליג גע שעהען דעם „הכח", אָדער איז דאָס אַלץ ספּעציעל אויסגערעכענט און געצילט געוואָרען געגען אַ יו־דישער מאַנשאַפט?

האַנדעלט זיך וועגען דער ... מיט דער מייסטערשאַפט וועלען מיר זיך דערווייל אָפּהאַלטען פון אַריינמישען זיך אין דעם ענין, ביז אַ דעציזיע פון לאָדזער פוסבאָל קרייז־פערבאַנד, האַנדעלט זיך אָבער וועגען דעם, אַז ס׳ווערען שיקאַנירט און פראָ־וואָצירט מאַנשאַפטען ספּעציעל צוליב דעם, ווייל זיי זענען יודישע דאַן מוזען מיר באַלד נעהמען אַ וואָרט אין דער דאָזיגער פראַגע.

הייסען היינט עס אַזוי: ספּאָרט דאָס איז די פערברידערונג צווישען מענשען, פעלקער, נאַציעס און ראַסען. ספּאָרט איז דער איידעלער קאַמף, אָהן געוועהר און אָהן בלוט, אויפ׳ן גרינעם פעלד, דער שטאַרקערער איז דער זיגער, דער איידעלער, וועל־כער דאַרף דערלאַנגען די האַנד דעם שוואַכערען און וועקען איהם צו ווייטערדיגע אָנשטרענגונגען צו בעסע־ע ספּאָרט־רעזולטאַטען.

ביי אונז איז געוואָ־ען אָבער אַנדערש. ספּאָרט איז טאַקע פער־וואַנדעלט געוואָרען אין אַ קאַמף אָהן געוועהר, אָבער שוין טיילמאָל מיט בלוט, טיילמאָל מיט כוליגאַנישע אָנפאַלען, אַנשטאָט די פער־ברידע־רונג צווישען די ראַסען, זענען ביי אונז צורייצט געוואָ־ען די אַנטאַגאָניזמען. ס'דעצידירט ביים שפּי־לען נישט דאָס, צי יאָיך שפּיל מיט אַ שוואַכער־ען אָדער אַ שטאַרקערען, נאָר צי שפּיל איך מיט אַ יוד אָדער נישט־יוד, צופיל בײשפּילען האָבען מיר שוין געהאַט, אין ראַדאָם, בענדין און פיל אַנדערע קלענע־ע שטעטלעך, האָבען די העכסטע ספּאָרט־אָנפיהרונגען די דערמאָהנטע געשעהענישען מבטל געמאַכט מיט אַ מאַך מיט דער האַנד, פערטײטשט מיט „לאַבוזערסקע וויבריקי", האָט זיך דאָס איינ־געפּ־עסען אין דער פּסיכיק פון די ספּאָרטלער און ס׳געהט ווייטער אַזוי, אַלץ צו ערנסטערע און ערנ־סטע־ע פּאַסירונגען.

דער אומערהערטער סקאַנדאַל מיט׳ן לאָדזער „הכח" דאַרף צווינגען די יודישע ספּאָרט־אָנפיהרונ־גען זיך גענוי אָפּצושטעלען און זיך פער־טראַכטען אויף דער לאַגע פון דער יודישער ספּאָרט־בעוועגונג אין די ראַהמען פון דער פאָלקס־אַלגעמיינער בע־וועגונג.

אַ יודיש ווערטעל זאָגט: ס׳איז גלייכער דער ערשטער ברוגז ווי ידער לעצטער. די איצטיגע נישט נאָרמאַלע פערהעלטנישען דאַרפען דערשטיקט ווערען באַלד אין אָנהויב. דאָס ווילד־גראָז דאַרף באַלד אויסגע־יסען ווערען, כדי ס׳זאָל נישט פערפעסטען דעם גאַנצען שעהנעם גאָרטען, ווי ס׳איז אין יער ווירקליכקייט די ספּאָרט־בעוועגונג.

י. ר—נ.

„הכח" — „רוך" (שלעזיען) 6:0 (1:0)

דער דאָזיגער מעטש האָט צוליב זיין כאַראַקטער אַרויסגערופען אַ גרויסען איבטע־עס, ווייל דער מעטש איז געווען דער ערשטער קאָנקורענץ־מעטש, וואָס „הכח" אָרדענט איין געגען „ל.ט.ס.ג.".

צום דאָזיגען מעטש איז טאַקע געקומען אַני־צולם פון קנאַפּע 3 טויזענד מענשען, וועלכע האָבען זיך אַזוי־אַרום סאָלידאַריזירט מיט דער האַנדלונג פון „הכח" פאַר די אָנפאַלען אויפ׳ן יודישען קלוב.

„רוך" האָט אין לאָדז בעשטעטיגט, אַז די נצחונות, וואָס ער האָט לעצטענס אָפּגעהאַלטען ביי די ליגע קאַמפען, זענען נישט געווען קיין צופעליגע, דאָך מוז אונטערגעשטראָכען ווערען, אַז ביי אַביסעל מעהר מזל, וואָלט די יודישע מאַנשאַפט אויפ׳ן נעכ־טיגען מעטש דערגרייכט אַ בכבודען רעזולטאַט.

„הכח" איז נעכטען אַרויסגעטרעטען מיט 2 רעזערוו־שפּילער אָן שאַראַקאָוויאַקען און קאַפּלאַ־וויטשען, וועלכע זענען פערוואונדעט געוואָרען אויף די לעצטע מעטשען. „רוך" מיט זיינע בעסטע שפּי־לער מיט פעטערקען אין דער שפּיץ.

אין דער ערשטער העלפט פון שפּילען איז דער קאַמף כמעט אַ גלייכער, ביידע מאַנשאַפטען שאַפען זיך אָפט אונטער־טויער מאָמענטען, וועלכע ווערען אָדער פערפּאַסט דורך די אייגענע שטורמער אָדער גליקליך פערטיידיגט דורך די פערטיידיגער. אַ בעזונדער־ען שוואַכען טאָג האָט דאָס מאָל געהאַט פּרעסער, וועלכער האָט געשטערט די אַקציעס, וואָס זיינע חברים האָבען אַדורכגעפיהרט. עטליכע זיכערע מאָמענטען נוצען נישט אויס קרייצער און סעגאַל, ווען עס האָט נעכטען פערפעלט אַ „פעך". „רוך" דאַגעגען נוצט אויס אַ פעלער פון „הכח׳ס" פערטיי־דיגונג און שיסט דאָס איינציגע טויער פון דער ערשטער העלפט.

אין דער צווייטער העלפט פון שפּילען האָט אין אָנהויב די בעמאַכט „הכח" די שטורמער פערענדיגען אָבער נישט די אַזוי שעהן־אַדורכגע־פיהרטע אַקציעס. 15 מינוט פאַר׳ן סוף פאַלט די יו־דישע מאַנשאַפט אָפּ פון די כוחות און דאָס גיט אַ מעגליכקייט דעם געגנער צו פערגרעסער׳ען דעם רעזולטאַט אויף 6:0. דער דאָזיגער רעזולטאַט שפּי־געלט אַבסאָלוט נישט אָפּ די כוחות פער־העלטנישען פון ביידע מאַנשאַפטען. אין אָנהויב פון שפּילען איז פער־וואונדעט געוואָרען „הכח׳ס" פערטיידיגער באַלזאַם, דאָס האָט אין אַ גרויסער מאָס גורם געווען אין דעם הויכען רעזולטאַט.

ריכטער — ה׳ סטעמפּיען.

בעסטער טויערמאַן איז דער וועלט

דער שפּאַניער ריקאַרדאָ זאַמאָרא מאַכט אַ טורנע איבער אייראָפּאַ

„מכבי" — „ס.ס.ק.מ." 5:1

וועגען דער מייסטערשאַפט פון דער „ב"- קלאַס אין לאָדז האָט „ס.ס.ק.מ." בעזיגט דעם לאָדזער יודישען ספּאָרט-קלוב „מכבי" אין פער-העלטניש פון 1:5.

„מכבי" איז ארויסגעטרעטען מיט עטליכע רעזערוו-שפּילער אויסער דעם איז געווען קענטיג אויף דער מאַנשאַפט אַ שטאַרקע מידקייט פון מעטש מיט „רוך". „מכבי"ס אַנגרייפער האָבען זיך נאָך נישט בעפרייט פון בלויס קאָמביגירען און „דרעהען" דאָס קאָנען זיי פערדאַנקען זייער גרוי-סער מפּלה צום פערהעלטנישמעסיג שוואַכען געגנער.

„ל.ט.ס.ג." — „סקראַ" (וואַרשאַ) 5:0

אויפ׳ן דאָזיגען מעטש איז אַנוועזענד געווען אַ קליינער עולם, ווייל אין דער זעלבער צייט איז פאָרגעקומען דער מעטש „הכח"-„רוך".

ווי עס איז געווען פאָראויסצוזעהען האָט די לאָדזער מאַנשאַפט לייכט בעזיגט די געסט אין פערהעלטניש פון 5:0.

די טויערען האָבען ערצילט ווינשע 3 און קרוליק 2.

„טוריסטען" — „סטזשעלעץ" 2:0
צ ו ש פּ י ל

נעכטען איז פאָרגעקומען דער צושפּיל צום מעטש „טוריסטען" — „סטזשעלעץ", וועגען דער מייסטערשאַפט פון דער לאָדזער „אַ" קלאַס, וועלכער איז ווי בעוואוסט איבערגעריסען געוואָ־ען ביים שטאַנד פון 1:0 לטובת „סטזשעלעץ".

דער נעכטיגער צושפּיל האָט זיך פערענדיגט מיט אַ רעזולטאַט פון 2:0 פאַר „טוריסטען". דער אַלגעמיינער רעזולטאַט איז דעריבער 2:1 לטובת „טוריסטען".

צוליב דעם איז פערהאַן מעגליכקייטען, אַז „סטזשעלעץ" זאָל ארויספאַלען פון דער „אַ"-קלאַס אנשטאָט די פּאַביאַניצער „בוזשאַ".

(זייטערדיגע ספּאָרט-ידיעות זעה 9-טע זייט).

אייראָפּעאישע שווים-מייסטערשאַפטען אין פראַנקרייך

בליק אויף דעם שווים-סטאַדיאָן אין טו־על בעת די שפּרינג-קאָנקורענצען

לינקס: ד״ר באַראַני (אונגאַרן) דערגרייכט מייסטערשאַפט פון אייראָפּאַ.

רעכטס: ריבשלעגער (דייטשלאַנד) ער האָט מיט ערפאָלג פערטיידיגט זיין אייראָפּאַ מייסטער־שאַפט דורך קונסט שפּרינגען

איבערראַשענדע רעזולטאַטען פון די „ליגע" קאַמפּען

וואַרשאַ, 30 (טעל.)

„לעגיאַ" — „ל.ק.ס." 6:0

היינט איז דאָ פאָרגעקומען אַ אינטערעסאַנ-טער „ליגע"-מעטש צווישען דער היגער מיליטערי-שער „לעגיאַ" און לאָדזער „ל.ק.ס.". דער מעטש האָט זיך פערענדיגט מיט אַ גרויסען נצחון פון „לעגיאַ" אין רעזולטאַט פון 6:0

„לעגיאַ" האָט געשפּילט אויסגעצייכענט גוט און האָט איבערגעשטיגען די לאָדזער מאַנשאַפט אין אַלע ליניען.

פּ ו י ז ע ן 30 (טעל.)

„וואַרטאַ" — „קראַקאָוויאַ" 7:1

דער היינטיגער מעטש, וואָס איז דאָ פאָר-געקומען צווישען דער היגער וואַרטאַ און „קראַ-קאָוויאַ" האָט ווידער בעשטעטיגט, אַז דער פאַראַ-יאָהריגער [illegible] „ליגע"-מייסטער „קראַקאָוויאַ" דערמאַנט בלויז אַ שאָטען פון דער אַמאָליגער „קראַקאָוויאַ", פערשפּילענדיג ביי „וואַרטאַ" מיט אַ הויכען רעזולטאַט פון 7:1

„גאַרבאַרניאַ" — „טשאַרני" 4:0

אויף איהר אייגענעם פּלאַץ האָט „טשאַרני" געליטען אַ שווערע מפּלה צו דער קראָקאָווער „גאַרבאַרניאַ" אין פערהעלטניש פון 4:0

„גאַרבאַרניאַ" האָט געוויזען, אַז זי האָט נאָך נישט רעזיגנירט פון מייסטער טיטול.

ק ר אַ ק אָ, 30 (טעל.)

„ווויסלאַ" — „פּאָלאָניאַ" 3:0

נאָך אַ שווערען קאַמף האָט „ווויסלאַ" בע-זיגט די וואַרשאָווער „פּאָלאָניאַ" מיט אַ רעזולטאַט פון 3:0.

„ווויסלאַ׳ס איבערמאַכט האָט זיך דורך דער גאַנצער צייט פון מעטש שטאַרק אָנגעזעהן.

„מכבי" — „רוך" 1:7 (1:4)

די „ב" קלאַסיגע יודישע מאַנשאַפט „מכבי" האָט גאַנץ אומפער־האָפט געשטעלט ... שטאַרקען ווי־דערשטאַנד דעם שטאַרקען „ליגע" קלוב „רוך", ווען „מכבי" וואָלט אויך געקאָנט פיזיש אויסהאַל־טען דעם אַזוי שווער־ען מעטש, וואָלט פאַר איהר דער רעזולטאַט געווען אַ פיל גינסטיגער.

די יודישע מאַנשאַפט האָט גוט געטון ווי־אָרדנענדיג דעם דאָזיגען מעטש פאַר די יונגע שפּילער פון „מכבי" וועט עס זיין אַ גוטע לעקציע, וואָס וועט זיכער שפּעטער ברענגען רעזולטאַטען.

אין דער ערשטער העלפט קעמפט נאָך „מכבי" זעהר פערביסען און גרייפען אָפט אָן, זיי קאָנען אָבער נישט אדורכברעכען די שטאַרקע פערטיידי־גונגס־וואַנט פון „רוך" אַנ׳עלף מעטער פערוואַנדעלט כאָמעץ אין אַ טויער פאַר „מכבי".

אין דער צווייטער העלפט פון שפּילען בעמיהט זיך „מכבי" בלויז זיך צו פערטיידיגען „רוך" שיסט דאַן ווייטער־ע 3 טויער־ען.

„בר-כוכבא" — „יוטזשענקאַ" 4:1

וועגען דער מייסטערשאַפט פון וועלט-פער-באַנד „מכבי" האָט „בר-כוכבא" בעזיגט „יוטזשענ-קאַ" מיט׳ן רעזולטאַט פון 4:1.

„בר-כוכבא" געהט אַזוי ארום צו צום האַלב-פינאַל.

„צופוס" איבער דעם קאַנאַל

דער עסטרייכישער ספּאָרטלער קאַרל נאַמעסטניק איז אויף וואַסער-קאַנען אריבער דעם קאַנאַל פון קאַפּ ביז דאָווער. ער איז דער ערשטער מענש, וועלכער איז „צופוס" אריבער דעם קאַנאַל.

ער לאכט פון יצר הרע...

אַ פּאָר ימים-נוראים מעשה'לע

ר' הערשעל טשענסטאכאָווער, ווער קאָן נישט ר' הערשעל טשענסטאכאָווער? אַמאָל איז ער געווען אַ יוד, אַ נגיד, מיט אַ „קוואַדראַטאווע" בייכעל. מיט אַ לייטיש פּאַבּריקעל, מיט אַנ'אייגען ווייב, מיט אַנ'אייגענע „פראַנצוזשאַנקע" צו די קינדער. הגם אויף דער פראַנצויזישער עברי איז ער געווען אַביסעל דאָסיג, פונדעסטוועגען האָט איהם די „פראַנצוזשאַנקע" פערשטאַנען „אויפ'ן וואונק"...

אין לאָדז האָט ר' הערשעל געגאָלטען פאַר אַ חסיד, איז געווען אַ גאַנצער יעש. דריי, פיר מאָל אין יאָהר אַריבערגעכאַפּט צו „איהם זאָל לעבען". אין דער שטוב האָט ער געפיהרט „טיש", שבת האָט ער געטראָגען אַ שטריימעל מיט אַנ'אַטלאַסענע קאַפּאָטע. זעקס מאָל אין טאָג געגאַנגען נקיות א. אַ. וו.

דערפאַר, אַז ר' הערשעל איז געקומען אַריבער דער ראַגאַטקע, איז איהם נישט געווען צו דערקענען. די באָרד האָט ער זיך פערקעמט מיט אַ פּאָר פראַנצויזען-שפּיצען. די האָהר מיט אַ „פּראָמינאַדע" אין דער סאַמע מיט, אַ שלאָס-דראָק מיט אַ שטייפען קראַגען מיט אַ שניפּס — אַ גאַנצער פראַנט...

און אַ שוואַכקייט האָט ר' הערשעל געהאַט צו צוויי זאַכען: צו אַ וואַרימע, לאָקשענע קיגעל און... צו אַ קליידעל. האָט ער געזעהען אַ קליידעל, זענען איהם די אויגען איבערגעגאַנגען, ווי באַך אַ גלעזעל 96-ער, און אַז מ'האָט איהם געפרעגט: ר' הערשעל, ווי פּאַסט עס פאַר אַ חסידישען יוד? האָט ער געענטפערט: ווי קומט אַ פּאַטש צו גוט שבת? שלשה דברים איז צוויי זאַכען. והשנית, וואָס בין איך שולדיג? אַלץ דער יצר הרע — ימח שמו זאָל ער ווערען!..

דערפאַר, אַז ס'איז געקומען פאַר די ימים-נוראים, איז ער געוואָרען גאָר אַנ'אַנדערער. ער האָט געציטערט ווי אַ פיש אין וואַסער. אַ קלייניגקייט, אַ יוד קומט מיט אַזאַ „פּעקעל" צום יום הדין. ער איז אַרומגעגאַנגען אַ צוטראָגענער, די הויט האָט אויף איהם געציטערט. ער האָט מתפלל געווען מיט אַ צובראָכען האַרץ, דער רש"ע זאָל איהם מוחל זיין די חטאים, וואָס ער האָט געקוקט וואו מ'דאַרף נישט, וואָס „בשעת חדוה" האָט ער געכאַפּט אַ „באַטשנע" פלירט". ביי יעדען „על חטא" האָט ער זיך געגעבען אַ זעץ אין האַרצען, אַז פונקען זענען איהם געפלויגען פאַר די אויגען.

דאָס איז אַלץ געווען אַמאָל, פאַר דער מלחמה, ווען ר' הערשעל איז געווען אַ יוד אַ נגיד, ווען ער האָט געהאַט אַנ'אייגען פאַבּריקעל מיט אַנ'אייגענע „פראַנצוזשאַנקע" מיט וועלכער ער האָט זיך פערשטענדיגט „אויפ'ן וואונק". ווען עס איז איהם געווען היימלעך אין דער קעשענע, דאַמאָלס האָט דער יצר הרע געהאַט צו איהם אַ שליטה, דאַמאָלס, אַז ס'איז געקומען פאַר די ימים-נוראים, האָט ער געציטערט ווי אַ פיש אין וואַסער, היינט זענען אָבער געקומען אַנדערע צייטען. די פאַר'מלחמה'דיגע נגידים זענען געוואָרען שטאַם-געסט אין רעטונגס-קאָמיטעט. דאָס מלחמה'לע האָט זיי „געשטעלט אויף די פיס". ר' הערשעל'ס „קוואַדראַטאווע" בייכעל איז געוואָרען „לוזשנע", און אין דער קעשענע איז געוואָרען „גרוימער".

מיינט איהר, אַז ר' הערשעל נעמט זיך איבער דערפון? חס וחלילה! פערקעהרט: ער איז גאָר צופרידען. בפרט פאַר די ימים-נוראים. איצט לאַכט ער פון יצר הרע. אַז דער יצר הרע קומט צו איהם, און גיט איהם אַ קיצעל: ר' הערשעל, וואָס זאָגסטו צו דער בלאָנדינקע? לאַכט ער זיך אויס: האָסט נישט געטראָפען דעם ריכטיגען אַדרעס, ברודערשי! — כ'האָב לא עליכם „לוזשנע" קעשענעס. אַ קאָקער ביזטו געווען דאַן, ווען איך האָב געהאַט מיט וואָס צו זינדיגען, זינדיגען קאָן נאָר נגידים מיט פּולע טייסטער'ס, קבצנים זינדיגען נישט, ווייל... ווייל זיי האָבען לא עליכם נישט מיט וואָס צו זינדיגען...

היינט, אַז ס'קומט פאַר די ימים נוראים איז ר' הערשעל אַ צופרידענער. אַנ'אויפגעלעגטער, ס'פּנים לאַכט ביי איהם. ער געהט נישט אַרום ווי אין יענע צייטען אַ צעזוידערטער, אַ צעטראָגענער, ער ציטערט נישט פאַר'ן יום הדין. ער האָט נישט קיין חטאים. ער קלאַפּט זיך נישט „על חטא", אַז די אויגען זאָלען איהם איבערגעהען — ער איז אַ קבצן און לאַכט פון יצר הרע...

י. אבערזשאַנעק.

יודיש טעאַטער אין „פילהאַרמאָניע"

דירעקציע: ד. צעלמייסטער און א. בעזמאָז.

היינט, מאנטאג-פּאָפּולערע פּרייזען. פון 50 גר. ביז 2 זל. (ערשטע רייה)

2 גרויסע פאָרשטעלונגען

„איינע פון יענע"

מעלאָדראַמע אין 3 אַקטען מיט אַ פּראָלאָג און עפּילאָג.

אין 2-טען אַקט קומט פאָר אַ גרויסער קאַבאַרעט-פּראָגראַם.

מיט דער גרויסער קינסטלערין פון ריגער מלוכה-טעאַטער **געניא שליט** אַלס: „איינע פון יענע"

נאָך דער פאָרשטעלונג אַ גרויסע רעוויו **„דער רבי האָט געהייסן פריילעך זיין"**

מאָרגען דינסטאג, 9 אָוונט-די קאָמישע אָפּערעטע אין 3 אַקטען

אנטלאָפענע מענער

מיט דעם אַמעריקאַנער קאָמיקער **אייב קארפ** אַלס: „יונה זעטע".

דער גיגאַנטישער אַפּאַראַט „דאָ X" פליהט איבער די אַלפּען

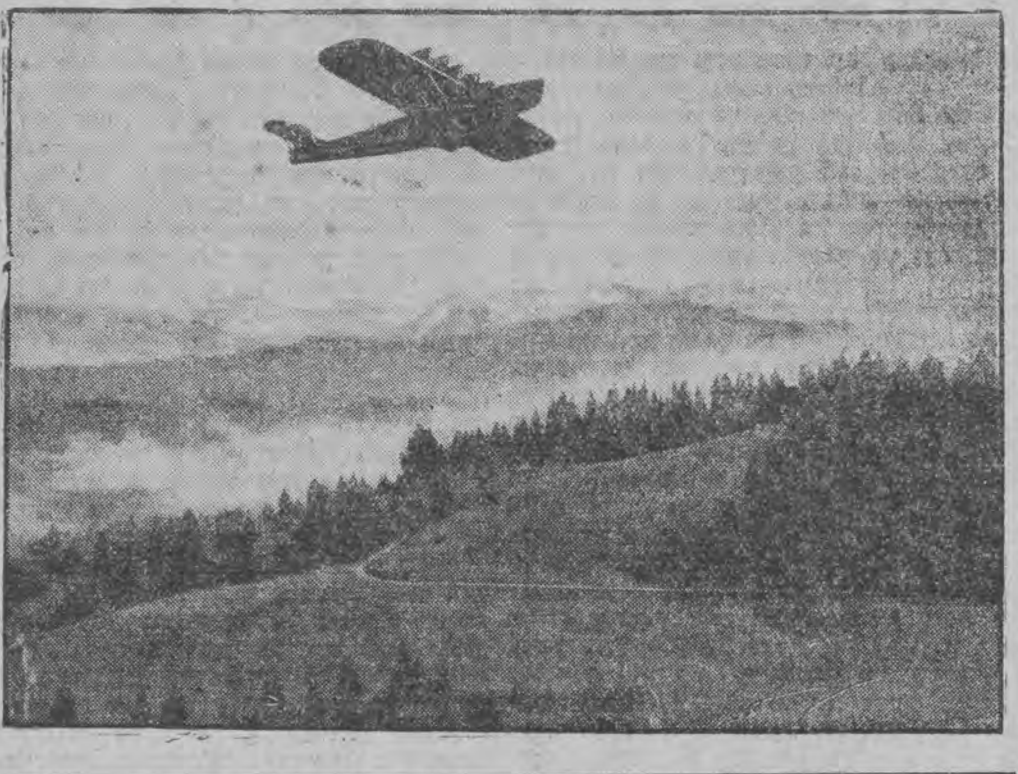

פון בית הכנסת „אהל יעקב"

(אַ דין וחשבון)

אַזוי ווי אַלע יאָהר אין דער צייט, האָב איך אויך היי-יאָהר געקראָגען צוגעשיקט פון דער „אהל יעקב" אַ דין וחשבון, אַ בילאַנץ אַזאַ, פאַר'ן יאָהר תרצ"א כתוב וחתום פון אַלע גבאים מיט דער כונה פערשטעהט זיך, מפרסים ברבים צו זיין דורך דער פּרעסע את גדלם ורוב עשרם.

דער „דין וחשבון" איז געדרוקט אין אַ זעהר שעהנער פאָרם מיט כתיבת'ע אותיות, שחור על גבי לבן, אויף ריין ווייסען פּאַפּיר, אַלץ פערשטייט זיך אויף ריינעם לשון-קודש אין דער סאַמע אויבען, דאָס הייסט די מזרח וואַנד איז אָפּגעגעבען געוואָרען אויפ'ן חשבון הכספים (אַזוי ווי אויף יעדען „מזרח" שטעלט מען די געלד מענשען) אָדער ווי מ'רופט עס אין דער סוחרישער וועלט „קאַסאַ-קאָנטאָ" ווייל סוף כל סוף איז דאָך דער געלד-ענין דער עיקר המעשה אפילו אין דער שוהל „אהל יעקב" וואָס איז אָבער די פּעולה, אַז עס לאָזט זיך אויס ווי עס זאָגט אַ פראַנצויזיש ווערטיל „שצאַט יעסט אַ דעניעג ניטו"...

פונ'ם בילאַנץ איז צו זעהן, אַז די שוהל האָט דאָס יאָהר פערלוירען אַנ'ערך פון 30 פּראָצענט (בפירוש דרייסיג פּראָצענט), איהר ווילט ווייסען ווי אַזוי? וועל איך אייך דאָס בעווייזען מיט ציפערן:

אין אָנהויב יאָהר האָט לויט'ן בילאַנץ די שוהל געהאַט אין איהר פערמעגען 6 גילדען מיט 77 גראָשען אין סוף יאָהר ביי היינטיגען טאָג הייסט עס, האָט זי 4 גילדען מיט 30 גראָשען אָט איז דער חשבון, אַז עס פעהלט איהר אַנ'ערך פון 30 פּראָצענט פון איהר גרונד קאַפּיטאַל... און אויף דעם אופן איז דאָך טאַקע דער מחזור גערעכט וואָס ער זאָגט „אדם יסודו מעפר יסופו לעפר" זאָגען נאָך אויף דעם די לצני הדור, אַז דאָס גאַנצע גליק איז, וואָס בנתיים מאַכט מען אַ שנעפּסיל... און דעם שנעפּסיל וואָס די „אהל יעקב" האָט בנתיים געמאַכט איז טאַקע אַ גאַנץ פיינער, איבער 3000 גילדען האָט זי בעצאָהלט דירה געלד, איבער 10,000 גילדען פאַר די כלי קודש, איבער 700 גילדען פאַר בעהייצונג און בעלייכטונג און אַזוי ווייטער און ווייטער.

איך האָב אָבער אויך געפינען אין דעם גאַנצען „דין וחשבון" פיר ערנסטע פּאָזיציעס וואָס טאַקע נאָר צוליב זיי האָבען מיר געהויבען די הענד צו שרייבען, דהיינו:

דורך נדרים און נדבות איז געשאַפען געוואָרען פאַר דער שוהלע „יבנה" 631 גילדען פאַר העלענובעק 962 גילדען און שטיצע אויף פסח פאַר 107 מענשען וואָס עס האָט אָפּגעקאָסט 1431 גילדען און אחרון אחרון 300 דאָלאַר פאַר'ן קרן-קימת דורך איינשרייבען דריי געשעהענישען אין „ספר הזהב".

אָט וועגען די לעצטע פיר פּאָזיציעס האָף איך, אַז דער נאָטיץ וועט נושא חן זיין ביים רעדאַקטאָר און ער וועט דאָס אָנגעהמען צום דרוקען.

שר של אש.

פ. ס.

וועגען די 20 חגיגות וואָס די שוהל האָט געמאַכט מיט די דרשות וואָס פערשידענע דרשנים האָבען געדרשנט אין משך פון יאָהר לכבוד פערשידענע געלעגענהייטען שטעהט בפירוש אין „דין וחשבון" אַז פערשידענע צייטונגען האָבען שוין דערנסמאָל געשריבען, טאָ באָכוואָס זאָלען מיר איצט שרייבען?..

הנ"ל.

Lekarz-Dentysta

St. GELBERG

Zawadzka 14, tel. 108-33

צוריקגעקעהרט.

נעהמט אָן פון 10–2 און פון 4–7 אָוונד.

ר. איזראעל (102

ליבע און טויט

סענסאַציאָנ. עראָטישער ראָמאַן פון לאָדזער לעבען

נירענבערג האָט ווייטער גערעדט אין אַ זעהר שטרענגען טאָן צו לעהמאַנען.

— איצט וועל איך אייך מעהר נישט בעטען. איך בעפעהל, אַז איהר זאָלט זאָגען, ווער האָט אייך בעאויפטראַגט אונז נאָכצושפּיאָנירען און דעמאַסקירען, געדענקט, אַז איך האָב פיינט סענטימענטען, אייער לעבען איז ביי אונז אין האַנד, און אין איין מאָמענט זענט איהר אויף יענער וועלט-

— פון זאָל אייך זאָגען דעם אמת, האָט לעהמאַן רוהיג געענטפערט, ווילט זיך מיר בכלל נישט שטאַרבען, נאָך דערצו פון אייערע הענד, דעריבער האָב איך בעשלאָסען אייך צו זאָגען אַלץ וואָס איך קען אייך זאָגען, איך בין געפאַהרען נאָך אייך אויף דער שיף אין אויפטראַג פון מיין פריינד דעם ענגלישען פּריוואַט-דעטעקטיוו טשאַרל ערליי, וועלכער וואוינט איצט אין דער פּוילישער שטאָט לאָדז.

— צום טייוועל! איז נירענבערג אויפגעשפּרונגען. דאָס האָב איך מיר געקענט פאָרשטעלען. יאָ. ער האָט שוין אין לאָדז, מיך אויך שפּיאָנירט און מיך געוואָלט פאַקען. איך אַליין בין איהם אין די הענד אַריינגעקראָכען, אָבער זאָג מיר דו פאַרשיווער הונד, אין וועמענס אויפטראַג אַרבייט דער דאָזיגער פערפלוכטער דעטעקטיוו.

— אויב איהר וועט צו מיר רעדען אויף דעם אופן, האָט לעהמאַן געזאָגט, וועל איך, איך בכלל נישט ענטפערן.

— אָהן פילאָזאָפיעס און אָהן מאָראַל, האָט נירענבערג געשריגען און געקלאַפּט מיט דער פויסט אין טיש. גלייך ענטפערן אויף אַלע פראַגען, אין וועמענס אויפטראַג אַרבייט דער דעטעקטיוו טשאַרל ערליי?

— איך ווייס נישט.

— דו ווייסט יאָ. ער אַרבייט אין אויפטראַג פון אַ פרוי, נישט אמת? פון אַ פרוי...

נירענבערג'ן איז מעהר נישט געווען צו דערקענען, ער האָט אָנגעהויבען צו וואַרפען מיט די הענד און מיט'ן קאָפּ ווי יאַנ'עפּילעפּטיקער, ווייסער שוים האָט איהם געשפּריצט פון מויל, ער איז געוואָרען אויפ'ן פּנים בלוי און רויט, ער האָט געציטערט פאַר אויפרעגונג און זיך בשום אופן נישט געקענט בעהערשען, דאָס איז געווען עפּעס אַ שגעון-אָנפאַל עפּעס אַ צושטאַנד פון פולשטענדיג אונבעוואוסטזיניגקייט..

כאַרט איז צוגעלאָפען צו נירענבערג'ן איהם גע וואָלט אַוועקזעצען אויף אַ שטוהל, נירענבערג האָט איהם אָבער אַוועקגעוואָרפען פון זיך, און ווייטער געשריגען:

— אמת, זאָג דו פערשאָלטענער. טשאַרל ערליי אַרבייט אין אויפטראַג פון אַ פרוי, וועלכע הייסט אידאַ...

לעהמאַן האָט זיך שטאַרק איבערגעשראָקען פאַר נירענבערגס צושטאַנד און כדי אַ סוף צו מאַכען צו דער דאָזיגער ווילדער סצענע, האָט ער געענטפערט הגם ער האָט אַבסאָלוט דערפון נישט געוואוסט.

— יאָ. ס'איז אמת. טשאַרל ערליי, אַרבייט אין אויפטראַג פון אַ פרוי.

אַזוי ווי אַ דונער האָבען די דאָזיגע ווערטער געטראָפען נירענבערג'ן, ער איז אַנידערגעפאַלען אויף דעם ווייכען טעפּיך אַזוי ווי אַנ'אונטערגעהאַקטער בוים, ער האָט אָנגעהויבען צו וואַרפען מיט די הענד, פוס און גאַנצען קערפּער, נירענבערג האָט בעקומען אַ שווערען עפּילעפּטישען אָנפאַל.

כאַרט האָט זיך אינגאַנצען פערלוירען, ער האָט נישט געוואוסט וואָס ער זאָל אָנהויבען צו טון, ער האָט געעפענט ד' טיר פון אַ שכנותדיגען צימער און גערופען נאָך הילף. אין צימער זענען אַריינגעלאָפען 8 מאַנספּערשוינען ווי די ריזען, איינער נאָך מיט עטליכע קאָרטען אין האַנד, דער אַנדערער מיט אַ גלעזעל „וויסקי" דער דריטער מיט עפּעס אַנדערש, זעהט אויס, אַז די קאָמפּאַניע האָט עוסק געווען אין קאָרטען-שפּילען און בראָנפען-טרינקען. כאַרט האָט געשריגען:

— דעם פּראָפעסאָר אַריינפיהרען אין זיין צימער און איהם שטאַרק היטען. צוויי פון אייך זאָלען שוין פאָהרען אין שטאָט אַריין נאָך אונזער דאָקטאָר.

די חברה האָט זיך גלייך אויסגעניכטערט, דערזעהענדיג זייער אָנפיהרער „וולאַדעק" אויף דער פּאָדלאָגע אין אַזאַ שרעקליכען צושטאַנד. די בעפעהלען זענען גלייך אויסגעפיהרט געוואָרען, לעהמאַן איז אַריינגעפיהרט געוואָרען אין דעם צימער. וואו ער איז געוועהנליך געזעסען אַלס געפאַנגענער פון די פרויענהענדלער, און ער איז געווען צופרידען וואָס ער געפינט זיך שוין נישט אין איין צימער מיט נירענבערג'ן, אין דערוועלבער צייט איז שוין אַנ'אויטאָ פיילאָ ון בויגען געפלויגען אין שטאָט אַריין כדי צו ברענגען דעם „אייגענעם" דאָקטאָר צום קראַנקען אָנפיהרער „וולאַדעק".

נירענבערגס צושטאַנד האָט זיך דערווייל פיל פערערגערט ער איז געוואָרען אינגאַנצען בלוי די הענד און פיס האָבען זיך ביי איהם אויסגעקרומט אין קאָנוואולסיע-קראַמפען. דאָס מויל האָט זיך ביי איהם פערקרומט. כאַרט האָט צוזאַמענגעלעגט די הענד און געזאָגט:

— חברה, ער שטאַרבט., זיין אַלטע קרענק האָט זיך ביי איהם אָפּגערופען, ער איז ערלעדיגט.

אין אַנ'ערך אַ האַלבע שעה אַרום איז געקומען דער אויטאָ מיט'ן דאָקטאָר. דאָס איז געווען אַ דיקער מאַנספּערשוין פון די מיטעלע יאָהרען, מיט אַ רויטער נאָז פון צופיל געניסען דעם ביטערען טראָפּען, מיט אַ פּאָר גאָלדענע ברילען אויף דער נאָז. דאָס איז געווען דער אייגענער דאָקטאָר פון „טמאים" אין בועאָנאָס איירעס. די פרויענהענדלער און הייזלעך-אייגענטימער האָבען זיך בכלל בעמיהט אָפּצוגרעניצען פון די „וויטישע" פון די יאָלדען, זיי האָבען געהאַט זייערע געוועלבער, וואו זיי האָבען געקויפט. זייערע פּריזיער-אַנשטאַלטען וואו קיין אָרענטליכער מענש איז נישט אַריינגעקומען. זייערע קאַפעען, וואו ס'זענען געזעסען נאָר זייערדיגע און ס'זענען דאָרט אַדורכגעפיהרט געוואָרען אַלע געשעפטען, זייער אייגענעם שוחט, זייער אייגענעם רב אפילו. די טמאים האָבען געהאַט זייער אייגענע שוהל, וואו נאָר זייעריגע האָבען געדאַווענט, און אַפילו אויך זייער אייגען יודיש טעאַטער. דעריבער האָבען זיי אויך געהאַט אויף יעדענפאַל, זייער אייגענעם דאָקטאָר, וועלכען זיי האָבען זעהר גוט בעצאָהלט. ער איז געניצט געוואָרען נאָר דורך די פרויענהענדלער און הייזלעך-בעזיצער און ביידע צדדים זענען געווען צופרידען.

(פאָרטזעצונג קומט)

כעלעם נעבעך!
— פון — יעקב באַטאַשאַנסקי.

— וואו וואוינען דאָס די נאַראָנים ?
— מיר וואַ... ען אויף זיי.

דאָס איז די פראַגע וואָס אַלע אָנקומענדיגע שטעלען כעלעם און דאָס איז דער ענטפער, וואָס אַלע כעלעמער ענטפערען די אָנקומענדיגע.

פאַרהאַן אַ סך זאַכען, וואָס ס'איז שווער צו זיין, און איך זאָג אייך איצטער, אַז ס'איז שווער צו זיין אַ כעלעמער. דער קלוגסטער כעלעמער מוז אַמאָל אַביסעל ווערען אַ נאַר. שטעלט אייך פאָר: אַ כעלעמער פאָהרט אין צוג, צושמועסט זיך מיט ייִדען ... אייִדער וואָס פרעגט מען אַזוי פּאָוואָליעטשקע:

פון וואַנען זענט איהר ?

ווי קאַלטבלוטיג דער מענש זאָל נישט זיין, ווערט ער אַביסעל רויט און איין סעקונדע גיט ער אַ טראַכט אָן טויזענד זאַכען:

זאָגען אַז אַ כעלעמער ?

ווערט מען שוין רק רעדען פון כעלעם.

נישט זאָגען ? טאָ וואָס זשע זאָגען ?..

און אַז ער וועט זאָגען אַ ליגען, אפשר וועט מען דערקענען אין איהם, אַז ס'איז אַ ליגען ? און דעם גמרא־זאָג: ווער עס וועט ליגען זאָגען, זאָל דערוויטערען זיין עדות, פאַלט גראָד אַרויס פון געדאַנק און מען קלערט: איך וועל זאָגען, אַז איך בין פון ערגעץ אַ דערבייאיג שטעטעל: הרובעשויעוו, איזשביצער... ווייסען שוין אָבער פוילישע יודען, אַז מען זאָגט, אַז מען איז פון די דאָזיגע שטעטלעך, איז מען אַ כעלעמער. די הרובעשויעווער און איזשביצער האָבען שוין אויך גענוג צרות אויסצושטיין פון דעם, וואָס זיי זענען כעלעמער שכנים...

און אין כעלם גופא באַלעבאַטעווען דען נישט די פרעמדע ? דוכט מיר, אַז דאָ זענען זיי דאָך שוין אין דער היים און זיי וואָלטען גערארפט כאַפּען יעדען פרעמדען און זיך רייצען מיט איהם:

— בע, ער איז נישט קיין כעלעמער, נישט קיין כעלעמער...

אַ כעלעמער אין כעלם וואַרט, אַז מען זאָל איהם פרעגען, צי ער איז טאַקע אַ כעלעמער און דער געלאַסענער ענטפערט נישט גענוג קלוג. דער בייזער ענטפערט:

— איהר זענט אליין אַ נאַר!

דער רוהיגער ענטפערט:

— זענט איהר דער חכם.

און דער שעמעוודיגער ענטפערט:

— יאָך בין נישט קיין כעלעמער, יאָך בין הרובעשויעוו, יאָך וואוין ערשט דאָ אַ פּוּע יוּע (פאר יאָהר).

און ווי עס ווייזט אויס, פערגעסען נישט כעלעמער, אַז זיי זענען כעלעמער און זעהר אָפט עגדיגט זיך אַ דיספוט צווישען זיי מיט די ווערטער:

— גייט, איהר זענט אַ כעלעמער.

אין דער געשטראָפטער שטאָט גייט אַרויס אַ וואָכענבלאַט האָט דאָס דאָזיגע בלאַט געהאַט אין דער מראַניק א ידיעה, אַז מען האָט אַ כעלעמער תּושב אָפגענאַרט אין וואַרשע און איהם געגעבען שטיינדלעך פאַר דימענטען, טאָ טרעפט־זשע ווי דאָס שטיקעל נייעס האָט געהייסען. איהר וועט נישט טרעפען! ס'האָט געהייסען: „מ'האָט איהם דערקענט!" ס'הייסט: מ'האָט איהם דערקענט, אַז ער איז אַ כעלעמער. דערמיט האָט דאָס כעלעמער בלאַט בפשטטיגט, אַז כעלעמער זענען כעלעמער.

איך בין געגאַנגען קוקען כעלם. אַ שטאָט ווי אַלע שטעטלעך אין פוילען. גרויס אין צענטער און ענג אין די פעריפעריעס אין צענטער האָבען פאַר־מיליען פון צוויי־דריי פערזאָן אויך צו צעהן און פופצען צימערען און אין די פעריפעריעס האָבען אָפט פאַמיליעס פון 10 פערזאָן איין צימער. אַז מען קומט אַריין צו אַנ'אָרימען יודען אין כעלם, מוז מען פונקט ווי אין לודמיר, זיך פערשטעקען

די נאָז און מען פילט נישט גוט. פערשטעק יאָ, שטיקט, פערשטעק נישט, שטינקט...

און, ווי שרעקליך ס'איז דער דלות אין דעם דאָזיגען כעלם, פון וועלכען מען לאַכט אַזוי. די היימער אין דער פעריפעריע ליגען דאָ עפּעס ווי אין בלאָטע און דער מאַרק מיט דער לאַנגער רייהע הילצערנע קליינלעך האַלט אין איין שרעקען, אַז אָט אָט וועט זיך ערגעץ אָנכאַפּען און דאָס גאַנצע בעסעל דלות וועט אַוועק מיט'ן רויך.

אָבער איין זאַך איז מאָדנע: די אַלע ערטער, אין וועלכע עס האָבען זיך לויט די מעשיות אָפּגע־שפּיגעלט די נאַרישקייט, עקזיסטירען אין כעלם. אין מיטען שטאָט איז פאַרהאַן אַ היפּשער שיינער באַרג; איך בין אויף איהם אַרויף און איינגעזאַפט ד יפישקייט און לויטערקייט פון אַ טייערען, יונ־גען פריהלינג־טאָג. אויפ'ן באַרג איז דאָ אַ בערגעל, און אויפ'ן בערגעל אַ קלויסטער. זעהר אַ שיינער פּלאַץ, און איך האָב זיך דערמאָנט די בראשית־מעשה פון כעלם, וואָס דערציילט זיך אַזוי:

— כעלם שטעהט אויף אַ באַרג, איבער כעלם איז דאָ אַ באַרג, אויפ'ן באַרג איז דאָ אַ בערגעל, אויפ'ן בערגעל אַ קלויסטער. איז אַמאָל אַ מלאך געפלויגען הויך אין דער לופטען און געטראַגען אַ זעקעל נשמות פון נאַראָנים, וואָס מ'האָט געדאַרפט פערטיילען צו אַ סך שטעט. און דער מלאך האָט נישט געוואוסט, אַז אַזוי הויך איז דאָ אַ שפּיץ און ער האָט פערטשעפעט דעם זאַק אין שפּיץ פון קלויסטער, וואָס שטייט אויף אַ בערגעל, וואָס שטייט אויף אַ באַרג, וואָס שטייט איבער כעלם, וואָס שטייט אַליין אויף אַ באַרג און דער זאַק האָט זיך איבער־געקעהרט און אַלע נאַרישע נשמות זענען אַריינגע־פאַלען קיין כעלם.

איך בין געווען אין דער גרויסער שוהל און געזעהען, אַז זי געפינט זיך אין אַ טאָל. אַנטקעגען איז „עכטי" און עס שטייען דאָרט אַ רייה היימער און דער שמש וואוינט אויך דאָרט. איז דוכט זיך גוט. דערציילט אַ מעשה, אַז איינמאָל אין אַ שבת בייטאָג האָט זיך געגעבען אַ גליטש אַריין אַ קעסטעל

אין שוהל אַריין און ווען מ'האָט דאָס געפּענט, איז דאָרט געליגען דער רב; וואָס איז געווען די מעשה ? דער שמש האָט זיך געשלאָגען מיט דער שמש'טע, איז געקומען דער קלוגער כעלעמער רב שלום מאַכען האָבען זיי איהם אַריינגערוקט אין קעסטעל אַריין.

אַלע כעלעמער מעשיות זענען געאָגראַפיש מעג־ליך. און אַזוי ווייזענדיג מיר, אַז ס'איז נישטאָ וואָס צו ווייזען אין כעלם, האָב איך געזעהען אַלע געאָלאָגישע ערטער פון די כעלעמער מעשיות און אויף וויפיל איך האָב אָנגעטאַפּט, האָבען דעם רוב מעשיות אויסגעטראַכט טאַק עכעלעמער אַליין. און פונדעסטוועגען זענען זיי ביז אויף די אַלע, וואָס האָבען געזאַמעלט די דאָזיגע מעשיות. דער זינגער פון פאָלקסלידער מ. קיפּניס האָט אָנגעשריבען אַ גאַנצע רייה כעלעמער מעשיות און זיי אַרויסגעגעבען אין אַ ביכעל, זענען אויף איהם די כעלעמער להש מיד ילאבד...

פאַרהאַן אין כעלם אַ וואונדערבאַרע יודישע פאָלקס־שול אונטער דער השפעה פון די לינקע פועלי־ציון. מ'האָט מיר דאַרט געמאַכט אַ וואַ־רימען קבלות פנים. דאָרט לערנען נאָר קינדער פון אַרבייטער און אָרימע. אָבער וואָסערע פרייד און וואָסערע מוט עס הערשט דאָרט. אַ פּאָר הונ־דערט קינדערלעך האָבען געזונגען מיט אַזאַ האַר־ציגקייט דאָס ליד „אונזער שול", אַז מיר זענען געקומען פריידען־טרערען אין ד יאויגען. איך האָב געקוקט אויף די שול־טוער. על פּי־רוב דאַרע, אָנגעשטוענע אָיים. שיער נישט אָפּגעריסען. און זיי פערצווייפלען נישט.

ביינאַכט, ווען איך האָב פערבראַכט מיט חברים, האָט מען מיר דערציילט... כעלעמער מעשיות. מ'האָט דאָס אַ סך מאָל געטון אויף אַ באַטיר־ליכען אופן און אַ סך מאָל, ווייל מ'האָט געוואָלט ווייזען, אַז מען איז נישט קיין כעלעמער... און איך האָב ווידער דערפילט, אַז עס איז שווער צו זיין אַ כע־לעמער. אַ כעלעמער געפינט זיך כסדר אין דער לאַגע פון אַ יודען אַנ'אַסימילאַנט, וועלכען מען

פרעגט וואָס ער איז. זאָגען אַז ער איז נישט קיין יוד, האָט ער מורא, אַז מען וועט דערקענען, זאָגען, אַז ער איז יאָ אַ יוד, איז אומבעקוועם... אָך, מען האָט געדאַרפט אויסטראַכטען כעלם בכדי דאָס צו האָבען אַלס משל צום אַסימילאַנט.

און העדענדיג ווידער די מעשיות, האָב איך ווי דער דערפילט די זאַפט פון פוילישען יודענטום.

צו זיין אַ כעלעמער איז שווער, אָבער כעלם אַליין איז פאַר אונז אַ שטיק ברכה און הערט און שטוינט — אַ קוואַל פון... חכמה... מען מוז מודה זיין, אַז נישט פוילישע יודען האָבען שוין זייער חלק אין כעלם. זיי האָבען אַ היפש ביסעל צוגע־שפּונען צום געוועב פון די מעשיות. און די שענסטע כעלעמער מעשה האָט אָנגעשריבען דער אוקראַי־נער איציק קיפּניס און די שיינע כעלעמער פּיעסע האָט אָנגעשריבען דער בעסאַראַבישער אליעזר שטיינבאַרג, אָבער אויך אויפ'ן געביט פון ליטע־ראַטור האָט דעם אָנהויב געמאַכט י. ל. פּרץ.

פאַר'ן אַוועקפאָהרען האָט מען מיר דערציילט די לעצטע כעלעמער מעשה. אַ צאַפּעלדיגע איז זי, ערשט פון דער טראַכט אַרויס. אַ כעלעמער יוד האָט זי ראָ נישט לאַנג פערדרייט דעם קאָפּ פריי־טאָג פאַרנאַכט אויף דער אויבערשטער באַנק אין שוויץ, איז ער אויף גיך אַראָפּ, אָנגעכאַפּט זיך, איך אַ סלופּ און גענומען שרייען:

— יודען, האַלט צו, די באָד קעהרט זיך איבער!

דאָס האָט כעלם אָפּגעלאַכט פון אַלע פּעסי־מיסטען, וואָס אַז עס פערדרייט זיך זיי זייער קע־פּעל, מיינען זיי, אַז די גאַנצע וועלט געהט אונטער..

דער ווינער יוסטיץ-פּאַלאַץ

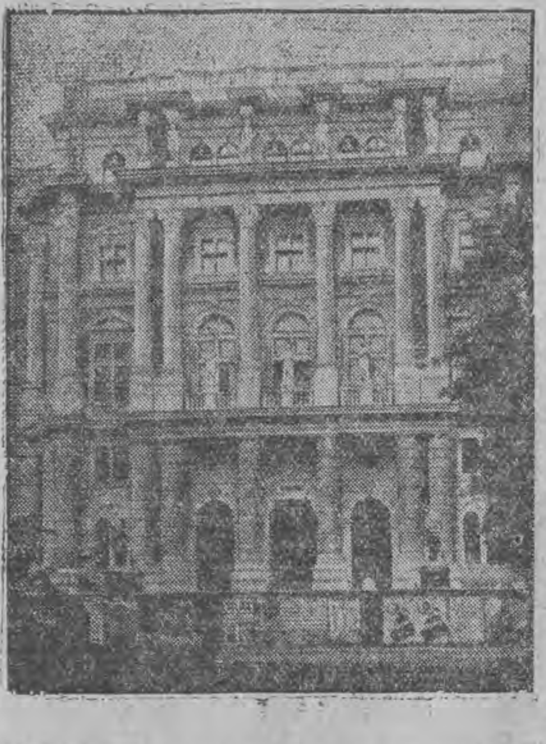

וועלכער איז אָפּגעברענט געוואָרען אין יולי 1927 איז איצט צוריק אויפגעבויט

קאַטאַסטראָפע מיט אַ צוג, וואָס האָט געפיהרט עולים קיין לורד

(אַ שטאָט אין פראַנקרייך, וואוהין רעליגיעזע מענשען פאָהרען זיך היילען ביי די הייליגע קוועלען).

Dr. Med.
M. Wajnberg
ספּעציאַל אַרצט פאַר נערווען-קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט.
ZEROMSKIEGO 25 (פאַנסקאַ)
טעל. 172-20
נעהמט אָן פון 5 ביז 7 נאָכמיטאָג.

קרבנות פון שפּיאָנאַזש
סענסאַציאָנעל קרימינעלישער ראָמאַן

(29

אויפ'ן וועג צום וואָקזאַל האָט עטלען בעהערשט אַ מאָדנער געפיהל פון איינזאַמקייט.

מיט אַ פערקלעמט האַרץ האָט זי אַוועקגעשיקט צוויי דעפּעשען: צו דער מוטער און צו ווינבי ווינ־סטאָן, אין וועלכע זי האָט מיטגעטיילט, וועגען דער שעה פון איהר אָנקומען קיין לאָנדאָן.

קיינער האָט זי אָבער נישט בעגעגענט, דאָס האָט פונדעסטוועגען עטלען נישט פערוואונ־דערט:

ווינב יאיז מסתמא נישט געווען אינדערהיים, ווען ס'איז אָנגעקומען די דעפּעשע.

פון דער מוטער איז בכלל נישט געווען צו דערוואַרטען אַז זי וועט אַוועק פון דער היים, און דער פאָטער איז די וואָך אַוועקגעפאָהרען לייענען לעקציעס אין עדינבורג.

די צייטונגען זענען פול געווען מיט דער מאָרד־מעשה, און אין די גרויסע קעפּ איז געווען געשרי־בען וועגען דעם, אַז מאַקס איז אַרעסטירט.

דאָס איז פאַר עטלען געווען אַ גאָר שווערע איבערלעבונג.

זי האָט אָבער קיין איין צייטונג נישט געקויפט.

פערטראַכטערהייד האָט זי זיך אָפּגעשטעלט אויף די טרעפּען פון פעראָן, און בעשלאָסען תיכף צוצופאָהרען צום אַדוואָקאַט, וועגען וועלכען עס האָט גערעדט, מאַקס.

דאָרט האָט אויף איהר געוואַרט אַנ'ענטוישונג. דער אַדוואָקאַט טויניגס האָט זי באַלד אויפ־גענומען מיט אַ ליבענסווירדיגען מיטליידס־געפיהל און ערקלערט:

— יאָ, דער מיסטער קאַרלין האָט צו מיר טעלעפאָנירט פון... מיט איין וואָרט, גלייך נאָך דעם ווי ער איז געקומען אין שטאָט... איך האָב איהם געראַטען, אַז ער זאָל זיך ווענדען צו מיינע אויס־געצייכענטע קאָלעגען, ספּעדינג און סטרייט, און זיי האָבען מסכים געווען צו נעהמען אויף זיך די פערטיידיגונג פון אייער מאַן, אַנדערש האָב איך, לײדער, נישט געקאָנט האַנדלען, ווייל איך גופא טרעט אַרויס אַלס אַדוואָקאַט פונ'ם סער ראָבערט ראַלסאָן...

די יונגע פרוי האָט פערשטאַנען ד יבעדייטונג פון די דאָזיגע ווערטער און האָט אויפגערעגט אויס־געריפען:

— איך קאָן עס נישט דענקען, אַז דער סער ראָבערט וועט אַ מינוט קאָנען חושד זיין דעם מאַן מיינעם אינ'ם שרעקליכען פערברעכען.

טויניגס האָט דערויף גאָרנישט געענטפערט, נאָר בלויז אָפּגעווענדט די אויגען אין אַ זייט.

— קיינער נישט, ווער ס'קאָן נאָר מאַקס'ן וועט אין דעם נישט גלויבען — האָט זי פאָרטגעזעצט — און דער סער ראָבערט קען איהם און האָט איהם ליב. מאַקס האָט זיך בעצויגען צו איהם, ווי צו אַנ'אייגענעם פאָטער...

— זעלבסטפערשטענדליך — האָט דער אַדוואָ־קאַט אַ מורמעל געטון — אָבער דער גאַנצער ענין איז אַ זעהר שווערער און שטאַרק קאָמפּליצירטער... איך קאָן אויך, ליידער, דערווייל גאָרנישט אויפ־קלעהרען, נאָר איבגיכען, האָף איך, וועט איהר פערשטיין, פאַרוואָס איך האָב נישט געקאָנט אַנ־דערש האַנדלען... חוץ מזה, פערזיכער איך אייך, מאַדאַם, אַז ספּעדינג איז אַ גלענצענדער אַדוואָקאַט. קיין בעסערען וואָלט איהר סיי־ווי נישט געקאָנט געפינען...

— זייט אַזוי גוט, גיט מיר זיין אַדרעס. איך וויל זיך זעהן מיט איהם.

— מיט פערגעניגען!

טויניגס האָט אָנגעשריבען אַנ'אַדרעס אויף אַ שטיקעל פּאַפּיר, און איבערגעגעבען איהם עטלען מיט די ווערטער:

— אויב איהר ווילט זיך האַרכען מיין עצה, טאָ לייגט אָפּ דעם וויזיט אייער'ען צו איהם ביז מאָרגען. היינט איז שוין סיי־ווי צו שפּעט, און ס'איז נישט צו בעווייזען עפּיס צו מאַכען... יאָ, און ספּעדינגס ביה"אָ איז שוין צוגעמאַכט אויך... אַדיע! געדענקט עס, אַז איך פיהל אייך טיף מיט, און איך בין גרייט צו טון אַלץ, כדי צו זיין פאַר אייך נוצליך.

ער האָט זי אָפּגעפיהרט צום טראָטואַר און אַ־ריינגעזעצט אין אַ טאַקסובקע.

ער האָט זיך פאַקטיש בעצויגען צו איהר מיט פיל פריינדליכער אויפמערקזאַמקייט.

ער איז איהר גרייט געווען צוהעלפען, אָבער... נישט מאַקס'ן.

פונקט ווי דער סער ראָבערט האָט ער נישט געצווייפעלט אין זיין שולד.

— איהר וועט זיך אָפּשטעלען ביי אַ צייטונגס־פערקויפער — האָט עטעל בעפוילען דעם שאָפער — איך וויל קויפען אַ צייטונג.

די ערשטע העלפט זייט פון דער וואונדער־אויס־גאַבע איז געווען פערנומען מיט „נייע פּרטים וועגען דעם סודות'פולען מאָרד פון דער לעדי ראַל־סאָן".

די צייטונג האָט דערציילט, ווי־אַזוי מאַקס איז אַרעסטירט געוואָרען, און וועגען דעם ווי־אַזוי די געהיימע דאָקומענטען זענען פערפאַלען געוואָ־רען, הגם עס איז מיט אַ וואָרט נישט אָנגעוויזען געוואָרע'ן אויף זייער אינהאַלט.

דער רעפּאָרטער האָט זיך בעגרעניצט מיט'ן בלויזען בעטאָנען, אַז די דאָקומענטען האָבען גע־האַט אַ וויכטיגע אינטערנאַציאָנאַלע בעדייטונג.

דער־נאָך איז אין דער צייטונג געווען דערציילט וועגען דער לעדי ראַלסאָן בעזונך אינ'ם ריווער־קאָרט־סקוועאַר; ס'זענען געבראַכט געוואָרען עט־ליכע קלייניגקייטען וועגען דעם לעבען פון דעם „מאַעסטראָ קאַטשיאָלאַ, און זיין רוסישער תלמיד".

עטעל האָט זיך בעמיהט צו דערמאָהנען, וואָס מאַקס האָט גערעדט ערב דעם אַרעסט: צי האָט ער דען נישט געזאָגט, אַז עס איז פיל וויכטיגער צו האַלטען בסוד די געשיכטע מיט די פערלוירענע דאָקומענטען, איידער צו געפינען דעם מערדער?

ווער האָט עס געקאָנט אַרויסגעבען דעם סוד און איבערגעגעבען איהם אין די פּרעסע, אין דער עפנטליכקייט?

עטעל האָט נישט געוואָלט גלויבען איהרע אויגען, ווען זי האָט דערזעהען אַ קעפּעל: „אַ שמועס מיט'ן סער ראָבערט ראַלסאָן", און זיך איבער־צייגט, אַז ער אַליין האָט עס אין דער עפנטליכקייט איבערגעגעבען די דאָזיגע ידיעות.

— פערזונקען אין שווערע מחשבות, האָט זי נישט בעמערקט, ווי די טאַקסובקע האָט זיך אָפּ־געשטעלט פאַר'ן טויער פון אַ גרויסער שיינער ווילע, פון וועלכער זי איז מיט דריי טאָג צוריק אַוועקגעפאָהרען אויף דער לופט־רייזע.

[illegible]

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

מאָנטאג 31 יח אלול תרצ"א

אויגוסט
זון־אויפגאַנג 4.39
זון־אונטערגאַנג 6.29

טאַג=באַטש

מ'דאַרף בעצייטענס אַ טראַכט־טון וועגען דעם

דאָס נייע שול יאָהר הויבט זיך אָן. דער שענסטער און פריידיגסטער מאָמענט אין לעבען פון אונזערע קינדער און אונזער יוגענד. וויפיל האָפנונגען ווערען פערבונדען מיט דעם דאָזיגען מאָמענט מצד די עלטערן און קינדער אַליין. אָבער דאָס זענען נאָר מאָמענטאַלע שטימונגען. ווען מען פערטראַכט זיך אַ ביסעל און מ'דערמאָנט זיך, אַז עס דערנעהנטערט זיך אַ שווערער און גרויזאַמער ווינטער. אַלע מלוכה־מענער אין דער וועלט בעצייכענען דעם קומענדיגען ווינטער אַלס דעם שווערסטען אין דעם איצטיגען יאָהרהונדערט. און די פרייד פון די קינדער און עלטערן ווערט פערשוואונדען מיט מרה־שחורה־געדאַנקען וועגען דעם ווי אַזוי וועלען די קינדער, אונזער צוקונפט, אַדורכהאַלטען און אַדורכלעבען דעם האַרבסט, שווערען ווינטער.

באמת איז גאָרנישט צוגעגרייט געוואָרען, אַז ס'זאָל פערלייכטערט ווערען דער גורל כאָטש פון די קליינע קינדערלעך אין פערלויף פון קומענדיגען ווינטער.

קיין ברייטע הילפס־אַקציע פאַר די יודישע שול־קינדער אין לאָדז ווערט גאָרנישט פאָראויסגעזעהן. און אפשר וואָלט אויך שווער געווען אַזאַ ברייטע אַקציע אין איצטיגען מאָמענט, צו אָרגאַניזירען. דאָס הייסט אָבער דאָך נישט, אַז מ'דאַרף שטעהן און צוקוקען גלייכגילטיג ווי די שול־קינדער וועלען ציטערן פאַר קעלט, וועלען זיך אָפּפרירען די אברים און וועלען הונגערן

דער איינציגער אופן פון אויסמיידען אַ קאַטאַסטראָפע צווישען די שול־קינדער און שול־יוגענד איז זעלבסטהילף. ס'דאַרף אין יעדער איינציגער שול געגרינדעט ווערען עלטערן־קאָמיטעטען, וועלכע דאַרפען גוט אָרגאַניזירט ווערען און דאַרפען זיך פערנעהמען מיט פאָלגענדע ענינים.

1) אין יעדער שול דאַרף אָפּגעגעבען ווערן אַ צימער פאַר דער בעדערפנישען פון עלטערן־קאָמיטעט.

2) אין די דאָזיגע צימערן דאַרפען פאַר 8 אַ זייגער אינדערפריה דיזשורירען מיטגלידער פון עלטערן־קאָמיטעט, וועלכע דאַרפען אַכטונג געבען אַז די קינדער וואָס בעקומען נישט אינדערהיים קיין ביסעל וואַרימס, זאָלען באַלד אינדערפריה בעקומען סיי מיט זעמעל, איידער די לעקציעס הויבען זיך אָן.

3) דער עלטערען־קאָמיטעט דאַרף אָרגאַניזירען דעם ביכער־אויסטויש אין דער שול גופא, אויף דעם אופן, אַז די פערמעגליכערע קינדער זאָלען אַריינטראָגען זייערע ביכער, און וועלכע זיי האָבען זיך געלערנט אין דער נידריגערער קלאַס, צום עלטערען־קאָמיטעט, וועלכער זאָל דיספּאָנירען מיט די ביכער פאַר די אָרימע קינדער אין שול.

4) אין צימער פון עלטערען־קאָמיטעט דאַרף נאָכמיטאָג איינגעאָרדענט ווערען אַ וואַרים שטוב, וואו ס'זאָל זיין ליכטיג און וואַרים און די קינדער, וועלכע ס'איז קאַלט אינדערהיים זאָלען קענען אין דער וואַרים־שטוב פערטיג מאַכען זייערע לעקציעס.

5) דער עלטערען־קאָמיטעט דאַרף זיך בעמיהען, אַז די סאַמע אָרימסטע קינדער אין דער שול זאָלען אויך פערזעהען ווערען מיט אַ וואַרימען שאַל, הענדשקעס און שיכלעך.

אויב אַזאַ אַקציע איז שווער צו אָרגאַניזירען, אין ברייטען און אַלגעמיינעם פערנעהם, איז זי אָבער לייכט אין יעדער שול בעזונדער. אויסער דעם וואָס דאָס וועט זיין אַ קאָלעגיאַלע זעלבסט־הילף, וועלען דערביי נישט זיין קיין שום קאָסטען אויף אַדמיניסטראַציע א. א. וו. און ביי דעם גוטען ווילען פון די עלטערען אַליין וועט מען קענען אַדורכהאַלטען דעם שווערן ווינטער מיט אַ שטראַהל פון האָפנונג פאַר אונזער שול־יוגענד.

י. ד.

פאַרזיכטיג מיט גאַז!

יודישע פאַמיליע פערגיפטעט צוליב אונפאָרזיכטיגקייט

(2) נעכטען פאַרטאָג איז אויף פל. וואָלגאַשטשי 5 פערגיפטעט געוואָרען פון גאַז אַ גאַנצע יודישע פאַמיליע.

אין דעם זעלבען הויז געפינט זיך דער אַפּטייק־סקלאַנד פון שלמה בושעושינסקי צוזאַמען מיט דער וואוינונג. נעכטען אין דערפריה האָט זיך בושעושינסקי אויפגעכאַפּט פון שלאָף מיט אַ שטאַרקען קאָפּ־שווינדעל. בושעושינסקי האָט געפרובט וועקען זיין פרוי דבורה און זיין פּראַקטיקאַנט חיים רייזמאַן, אָבער זיי האָבען זיך נישט דערוועקט האָט ער גענומען וועקען די דינסט העלע פעלשטיין, אָבער אויך די דינסט האָט זיך נישט דערוועקט. ער איז דאַן אַרויס אין קאָרידאָר און גענומען רופען הילף, און דערביי איז ער אַוועקגעפאַלען אין חלשות.

אויף בושעושינסקי'ס געשרייען, זענען זיך צוזאַמענגעלאָפען די שכנים, וועלכע האָבען אַרויסגערופען די פּאָגאָטאָוויע. דער דאָקטאָר האָט פעסטגעשטעלט, אַז אַלע זענען פערגיפטעט פון גאַז. נאָך שווערער מיה איז דער פּאָגאָטאָוויע געלונגען די פער'חלש'טע פאַמיליע צוריקצוברענגען צום בעוואוסטזיין.

די סבה פון דער פערגיפטונג איז געווען, דאָס, וואָס די דינסט האָט פון אונפאָרזיכטיגקייט פערגעסען צוצודרעהען דעם קראַן פון דער גאַז־קיך.

די סיטואַציע אינ'ם שטרייק פון די טריקאָטאַזש־אַרבייטער

(2) נעכטען איז פאָרגעקומען אַ פערזאַמלונג פון די שטרייקענדע טריקאָטאַזש־אַרבייטער, אויף וועלכער עס זענען אַרומגערעדט געוואָרען די רעזולטאַטען פון דער שבת'דיגער קאָנפערענץ אין אַרבייטס־אינספעקטאָריאַט.

אויף דער דאָזיגער קאָנפערענץ האָבען די פאַבריקאַנטען אויסגעדריקט זייער הסכמה צו אונטערשרייבען דעם געמיינזאַמען אָפּמאַך, מיט דעם תנאי, אַז זיי וועלען נישט אונטערשרייבען קיין גרעסערע בעלוינונגס־פרייזען, ווי 28 גראָשען פאַר 1 קילאָ אויספּראָדוצירטען מאַטעריאַל.

די פאָרשטייער פון די שטרייקענדע האָבען אָבער פערלאַנגט 32 גראָשען פאַר איין קילאָ.

אַזוי־ווי אָבער די פאַבריקאַנטען האָבען לכתחילה פּראָפּאָנירט 24 גראָשען, און די אַרבייטער האָבען פערלאַנגט 37 גראָשען, איז צו זעהן, אַז ביידע צדדים ווילען זיך ענטגעגענקומען.

עס איז דעריבער וואַהרשיינליך, אַז אין משך פון דער לויפענדער וואָך וועט ענדליך קומען צו אַ הסכם צווישען ביידע צדדים.

א לעהרערקע — א מלמד'קע

וועלכע ווערט דורך צוויי נאַרישע שווינדלער, געפיהרט איז באָד אריין

(2) מילא־מילא־מה, וועט איהר הערען אַ מעשה:

אויף דער ראַדוואַנסקאַ 19 וואוינט אַ געוויסע אַלעקסאַנדראַ בעהמע, אַ לעהרערין.

זענען צו איהר אַנ'צרך מיט אַ האַלב יאָהר צוריק געקומען 2 יונגעלייט, און אָנגעבענדיג זיך אַלס געהיים־אַגענטען, האָבען זיי אַדורכגעפיהרט ביי איהר אין דער וואוינונג אַ גרינדליכע רעוויזיע.

געפונען האָבען זיי ביי איהר גאָרנישט, אָבער דאָך האָבען זיי דערקלעהרט, אַז זי איז אַ פערדעכטיגע פערזאָן, און אַז זיי מוזען צונויפשטעלען אַ פּראָטאָקאָל, וואָס קאָן ברענגען דערצו, אַז מען וועט זי אַרויסוואַרפען פון דער דירה...

די לעהרערין האָט זיך זעלבסטפערשטענדליך דערשראָקען, און אַז די „געהיים־אַגענטען" האָבען דערקלעהרט, אַז „דאָס עסק לאָזט זיך פעררייבען מיט 150 זלאָטעס", האָט זי פעררייבען.

זי האָט דאָך נישט געקאָנט גיין לאָזען זיך פערשמירען ס'פּנים!

אַ סברא אָבער, אַז מיט די 150 גילדען איז זי נאָך נישט פטור געוואָרען די „פּאָליציאַנטען", ווארום עהערגעכטען אינדערפריה איז איינער פון די פריהעריגע געקומען צו איהר אין דער דירה מיט אַנ'אַנדערן חברה'מאַן, און נאָך דעם, ווי זיי האָבען איהר געוויזען עפּיס בלעכלעך הינטער די קלאַפּעס (כמו ריכטיגע געהיים־אַגענטען פון דער זיטען־פּאָליציי) האָבען זיי אָנגעהויבען ווידער צו זוכען און נישטערען אין אַלע ווינקעלעך, אויפ'ן בעט און אונטער'ן בעט, אויפ'ן שאַנק און אונטער די שאַנק א.א.וו. מחמת — האָבען זיי דערקלעהרט — זיי האָבען אינפאָרמאַציעס, אַז די בעהמע בעהאַלט אויס אייניגע מיידלעך, וועלכע די פּאָליציי זוכט.

דאָס מאָל האָט זיך שוין די לעהרערין נישט געלאָזט כאַפּען אויף דער ווענדקע, און אויף צומאָרגענס האָט זי זיך געווענדעט אינ'ם אויספאָרשונגס־אַמט, און אַז זי האָט די חברה־לייט דאָרט, ווי געהעריג אָפּגעמשל'ט — האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז פּאָליציי קען זיי אויסגעצייכענט, און נעכטען נאָך האָט מען זיי אַריינגעזעצט.

זיי הייסען: אַלעקסאַנדער פּשעזשדזשיעק (זגאָוועזר 7) און זיגמונד אָסוואַלד (רורא־פּאַביאַניץ, 3־מאַי־גאַס 5).

בעת דער רעוויזיע האָט מען ביי זיי געפונען די כלומרשטע געהיים־אַגענטישע בלעכלעך, וואָס האָבען זיך אַרויסגעוויזען אַלס פּשוטע בלעכלעך פון שילער־היטלעך, וועלכע זיי האָבען געקויפט ביי אַ היטעל־מאַכער.

מען איז זיך משער, אַז די לעהרערין איז נישט געווען דער איינציגער קרבן פון די שאַנטאַזשיסטען.

„פּאָגאָטאָוויע" ברעכט ריפּען...

פונדעסטוועגן שאַדט איהר אויך נישט אַביסעל פאָרזיכטיגקייט!

(2) יצחק קויפמאַן, אַנ'אייגענטימער פון אַ ווילע אין „ווישניאָווע גורא" איז געקומען פרייטאָג געשעפטליך קיין לאָדז.

ער איז געבליבען אין שטאָט אויף איבער שבת.

נעכטען, ווען ער האָט געוואָלט אַריבערגיין דעם טראָטואַר אויף באָוואָמיעיסקאַ 23 איז ער אַריבערגעפאָהרען געוואָרען דורכ'ן „פּאָגאָטאָוויע־אויטאָ, וועלכער האָט זיך געאיילט צו אַ קראַנקען.

קויפמאַן איז שטאַרק צונויפגעזוקט געוואָרען, און 2 ריפּען זענען ביי איהם איבערגעבראָכען, אַזוי אַז מ'האָט איהם געמוזט אָפּפיהרען אין שפּיטאָל.

דער שאָפער פון דער „פּאָגאָטאָוויע" איז, הייסט עס, נישט פעראַנטוואָרטליך פאַר'ן אומגליקספאַל: דערפאַר, ווייל אויפ'ן וועג צו אַ חולה דאַרף זיך די פּאָגאָטאָוויע איילען, און — ווייל דער געליטענער איז געווען אומפאָרזיכטיג...

דער שכל איז אָבער מחייב, אַז אויך די „פּאָגאָטאָוויע" זאָל זיין פאָרזיכטיג מיט'ן איילען זיך, כדי נישט צו „מאַנגלען" אויפ'ן וועג קיין מענשען, און דערנאָך מוזען פערשפּעטיגען....

מ'שפּילט זיך איז מסירה'לעך...

קיין בעסערע געשעפטען האָבען נישט, ווייזט אויס, די מענשען

(2) נעכטען זענען צום פּאָליציאַנט אויף דעם פריהייטס־פּלאַץ צוגעגאַנגען 2 עלעגאַנט געקליידעטע יונגעלייט, און ערקלעהרט, אַז מיט'ן טראַמוואַי 3, וואָס גייט צו דער 11 ליסטאָפּאַד־גאַס, פאָהרט אַ פערזאָן, וועלכער שמוגעלט בראַנפען קיין לאָדז, און אַז דער דאָזיגער בראַנפען ווערט אויסגעאַרבייט אין עפּעס אַ געהיימער גאַזשעלניע אין גאַליציען...

(ווען מ'גייט אַזוי צו צום פּאָליציאַנט און מ'זאָגט איהם, אַז דער בראַנפען ווערט צו אונז געשמוגעלט פון דרום־אַמעריקאַ, למשל, און, אַז דערזעלבער „שמוגלער" ברענגט צו פיהרען יעדעס מאָל אַ „האַלבקעלע", וואָלט ער דאָך געמוזט גלויבען...) איז דער פּאָליציאַנט אַרויף אויפ'ן טראַמוואַי, אַרעסטירט דעם אָנגעוויזענעם יונגענמאַן און אָפּגעפיהרט אין קאָמיסאַריאַט.

דאָרט האָט זיך אַרויסגעוויזען, אַז ער הייסט אברהם בוים, וועלכער ווייסט נישט וועגען, וואָס עס האַנדעלט זיך און, וואָס מען וויל פון איהם האָבען.

מחמת בוים האָט זיך, ווי געהעריג גערעכט־פערטיגט און לעגיטימירט, האָט מען איהם אַרויס געלאָזט אויף דער פריי.

אין שייכות אָבער דערמיט, וואָס פּאָליציי האָט דעם פאַמיליען־נאָמען פון איינעם פון די מסור'ס, וועט געמאַכט ווערען אַ חקירה ודרישה, וואָס האָט זיי געשטויסען צו אָפּטון אַזאַ אומגעלומפּערטען שפּיצעל.

— לייכטע קעפּ אין לאָדז! אַזעלכע צוויי געזונדע קרויט־קעפּ איז אַ שכל „צוזאַמענצובויציקען".

—=:o:=—

אַמטליכעס

צום וויצע־וואָיעוואָדע, ה' קירטיקליס האָט זיך נעכטען געווענדעט אַ דעלעגאַציע פון ווילנער אַנגעזעהענע פערזענליכקייטען און איינגעלאַדענט איהם מיט זיין פרוי אויף אַ געזעגנונגס ראַוט, וואָס וועט דעם 6 ק. ח. איינגעאָרדענט לכבוד איהם דורך דער ווילנער געזעלשאַפט.

קירצליך דערעפנונג

פון דער ערשטער לאָדזער דאַמען־וועשעריי „אַלפאַ"

אין דער צייט ווען אויף אַלע געביטען האָט מען פון צייט צו צייט געהאַט צו פערנאָטירען פערשידענע טעכנישע ערגאָבערונגען, וואָס זענען אויסגענוצט געוואָרען אין דער אינדוסטריע, האָט זיך די וואַש־אינדוסטריע ביז איצט בענוצט מיט די אַלטע פּרימיטיווע מיטלען. עס איז דעריבער ווערט צו באַטירען, אַז אין די נאָהענטסטע טעג עפענט זיך אין לאָדז אַ גרויסע וועשעריי א. ג. ערשטע לאָדזער דאַמען־וועשעריי „אַלפאַ" אויף 28 קאַניאָווער שיסער־פּולק 41. וואָס ווערט געגרינדעט דורך דער האַנדעלס־געזעלשאַפט יאַן ווינטער אַקציעגעז. אין לאָדז.

די דאָזיגע וועשעריי וועט זיין די ערשטע אין גרויסען לאָדז, וואָס וועט האָבען די נייעסטע טעכנישע איינאָרדנונגען אויפ'ן געביט פון וועשעריי און וועט דעריבער זיך נישט דאַרפען בענוצען מיט אַזעלכע מיטלען, ווי כלאָרעק, רייבען מיט בערשטען א. ד. גל. וועלכע שעדיגען די וועש און שרעקען אָפּ די בעפעלקערונג פון צו בענוצען זיך מיט פּראַלניעס.

די פירמע קאַרגט נישט קיין מיה און געלד, אַז די נייע אַנשטאַלט זאָל בעזיצען די נייעסטע טעכנישע איינאָרדנונגען און וועט בעדינט ווערען פון די בעסטע און ספּעציעל פון אויסלאַנד אַנגאַזשירטע פאַכמענער.

פאַר דער בעקוועמליכקייט פון פּובליקום וועט די פירמע עפענען אין פערשידענע פּונקטען פון שטאָט פיליעס, וואו מען וועט זיך קענען מעלדען און דאַן וועט די וועש אָפּגענומען ווערען און רייניגען די קליענטען אָפּשיקען.

Prywatne POGOTOWIE LEKARSKIE
ZIELONA 6,
Telefon 12-333
tel. 12-333
tel. 12-333
ערטיילט דרינגענדע ערצטליכע הילף אין אַלע פּלוצימדיגע פאַרפאַלען צו יעדער צייט ביי טאָג און ביי נאַכט ווי אויך אין אַלע אַקושעריע און גינעקאָלאָגישע הילף.

א מעשה ביי צוגעמאכטע לאדעז

וואו דאס ווייבל ווערט געלאדן צום ונתנה תוקף, און שטאט'ס צו טועם=זיין פון פלאדען, האט זי נעבעך גרויס גריזאטע

אדרבא, ער איז אנ'אדוואקאט, זאל ער מאכן א ספראווע...

די יונגע פרוי העלא גרופעל האט געמיינט, אז דאס מזל האט איהר אין היי־יעהריגען דאטשע סעזאן צוגעשפילט. אט ענדיגט זיך שוין דער סעזאן, היינט אדער מארגען האט זי שוין געדארפט אויפלעגען די זאכען אויף דער פוהר און אוועקפאהרען און איהר מאן וועלוועל, דער שלים־מזל ווייסט פון גארנישט און איז זי אפילו אין גארנישט חושד.

פרוי העלא איז טאקע א יונג און שעהן ווייבעל, צוליב איהר ארימער טאטע־מאמע האט זי מסכים געווען חתונה צו האבען מיט דעם חסידישען יונגערמאן וועלוועל גריפעל, הגם זי האט געלאכט אויס זיין חסידות און פרומקייט.

— וואס ארט דאס מיך, האט זי זיך געטראכט, אז ער וועט גהען אין שטיבעל און פאהרען צום רבי'ן, וועל איך האבען מעהר צייט צו מיין אדוואקאט.

און ווי ס'פיהרט זיך אין דער גאנצער וועלט, האט וועלוועל געדונגען פאר זיין יונג ווייבעל א זומער־וואוינונג הינטער גלאווגא. העלא האט זיך דארט זעהר גוט געפיהלט, וואס האט איהר דען אייגענטליך געפעהלט, א גאנצע וואך האט זי געשפילט „פאקער" מיט די ווייבער, זיך אנגעבארגט געלד ביי די געוועלבער, ביי דעם ווירט, ביי די דינסט־מיידלעך און וואו ס'האט זיך נאר געל[...]ען. פרייטאג נאכמיטאג איז געקומען צו פאהרען וועלוועל, האט מיטגעבראכט פערשידענע זיסיגקייטען און גוטע זאכען, האט אפגעצאהלט וויפיל ס'איז מעגליך געווען העלאס חובות און זונטאג בעגינען צוריק אהיימגעפאהרען צו דער הארעוואניע קיין לאדז.

וועלוועל איז אוועקגעפאהרען יעדען זונטאג ארום 7 אינדערפריה, זיין ווייבעל העלא האט איהם יעדעס מאל אפגעפיהרט צו דער באהן, געפאכעט מיט איהר ווייס טיכעלע, ווען דער צוג איז אוועקגעגאנגען און וועלוועל האט געקוואלען פאר נחת.

ווען דער צוג מיט וועלוועלען איז פערשוואונדען פון די אויגען, איז העלא נישט אהיימגעגאנגען, נאר האט זיך געזעצט אויף דער באנק ווארטען אנ' ערך א האלבע שעה, ביז ס'איז אנגעקומען דער צוג פון לאדז, מיט דעם דאזיגען צוג איז רעגעלמעסיג יעדען זונטאג געקומען העלאס „הערצינס ליבע", דער ערשט־געענדיגטער אדוואקאט פון לאדז און האט פערבראכט ביי העלא'ן ביז מאנטאג אין דער־פריה.

נו, האט עפיס געפעהלט העלא'ן, נאך דערצו ווען מצד איהר מאן איז אויף איהר קיין שום חשד נישט געפאלען און מיט די ווייבערישע מוטלערקעס איז עפיס היי־יאהר אויך געווען אויסצוהאלטען. איז אזוי געגאנגען דעם גאנצען זומער און היינטיגען זונטאג איז וועלוועל אויך אהיימגעפאהרען אינדערפריה, כדי מאנטאג צו קומען מיט א פוהר פון לאדז און אהיימנעהמען העלא'ן.

— שוין גענוג זיך געלופטערט, האט וועלוועל געזאגט, און ביי אזעלכע וועטערן, קענסט זיך נאך ביים סוף דערקיהלען, רחמנא לצלן.

— וועלוועל איז אוועקגעפאהרען און מיט'ן צווייטען צוג, איז ווי געוועהנליך געקומען דער אדוואקאט, דאסמאל „נא פאזשעגנאניע". העלא איז געווען אין אויסגעצייכנעטען הומאר.

— ביי מיר, האט זי געזאגט, שמעקט שוין מיט קארנבאוואל, און זי האט געלעבט א גוטען זונטאגדיגען טאג מיט דעם אדוואקאט.

אין מיטען דרינען ווי א דונער אין א ווינטערטאג איז מיט האלב־פינפער צוג געקומען וועלוועל. זיין קומען איז געווען א רעזולטאט פון א מסירה'לע, וועלכע ס'האט איהם אנגעטראגען א שכנ'טע, וועלכע האט זיך שוין זונטאג אהיימגעצויגען קיין לאדז.

— גענוג איך האב געשוויגען 3 חדשים, האט זי געזאגט, מעהר קען איך נישט אויסהאלטען, מ'זאל אזוי אפנארען א מאן, און נאך וואס פאר א מאן, א גאלד, א בריליאנט, א דימענט.

דאס האט זי וועלוועלען געזאגט, זיצענדיג צוזאמען מיט איהם אין דער באהן, וועלוועל האט נישט געטראכט און נאכמיטאג צוריקגעפאהרען קיין גלאוונא.

און וואס איז דאס צו דערצעהלען, וועלוועל האט אנגעטראפען פונקט דעמאלס ווען די פענסטערלאדענס זענען אין מיטען העלען טאג געווען אין זיין וואוינונג פערמאכט און אינווייניג זענען געווען העלא מיט'ן אדוואקאט.

— וואס האט וועלוועל געזאלט טון? ער זאל רעדען מאראל צו זיין קאנקורענט, איז יענער דאך אנ'אדוואקאט מיט א געשליפען צינגעל און ער וועט איהם זיכער איבערדרעה'ן, זאל ער מאכען סקאנדאלען, לייטישע געלעכטער? דאס אויך נישט.

האט ער זיך אויפגעהויבען און אוועק פון שטוב, אריין צום ווירט און איהם אזוי געזאגט.

— פאני גאספאדאזשו איך בין דיר נאך שולדיג הונדערט פופציג זלאטיס צו דער וואוינונג, איך האב געזאלט מארגען קומען אייך צוצאהלען און אהיימפאהרען זאג איך אייך, אז איך וועל נישט קומען און נישט בעצאהלען, איהר מוזט דערייבער היטען מיין ווייב, אז זי זאל זיך נישט ארויסכאפען פון דאנען, ווייל אנדערש איז אייער געלד פערלוירען, מיט דעמזעלבען פזמון איז וועלוועל געגאנגען צו איין געוועלבער, צום צווייטען און אומעטום וואו העלא איז שולדיג געווען געלד.

דאס אדוואקאטעל איז דערווייל הינטען־ארום „אבגעצויגען".

וועלוועל איז אזוי פעדטיג געווארען מיט אלע בעלי־חובות האט אנגעשריבען א בריוועל צו העלא'ן מיט פאלגענדען אינהאלט „קענסט דא זיצען ביז די נייע קאטאפעל" און איז אהיימגעפאהרען קיין לאדז.

איצט היטען די אלע קרעדיטארען דאס יונגע ווייבעל, אז זי זאל נישט נעלם ווערען פון דארף און פייניגע זזי, אז זי זאל בעצאהלען די חובות, העלא שעהמט זיך די אויגען צו בעווייזען, וויינט און טראכט זיך.

— ווער האט זיך געוואלט ריכטען, אז וועלוועל שלים־מזל קען אפטון אזא שטיקעל?

וועלכע שטייערן דארף מען צאהלען אין סעפטעמבער

(2) אין חודש סעפטעמבער ה. י. דארפען געצאהלט ווערען פאלגענדע דירעקטע שטייערן:

דעם 7 סעפטעמבער — הכנסה־שטייער פון בעאמטען־שכירות פאר אויגוסט.

דעם 15 — אומזאץ־שטייער פאר אויגוסט פון האנדעלס־אונטערנעהמונגען 1 און 2 קאטעגאריע, ווי אויך פון אינדוסטריע־אונטערנעהמונגען 1 און 5 קאטעגאריע.

אין משך פון חודש סעפטעמבער זענען אויך צאהלבאר: פערלעגענע, אפגעלייגטע און פו־באנדער־געלייגטע שטייער־חובות מיט'ן צאהלונגס־טערמין אין סעפטעמבער ה. י., ווי אויך די שטייערען, אויף וועלכע די שטייער־צאהלער האבען בעקומען ספעציעלע אויפפאדערונגען („נאקאזען") מיט'ן צאהלונגס־טערמין אויף סעפטעמבער ה. י.

פערד-גייעגעז — דעם 13 ק.ח.

דעם 13 ק. ח. וועלען אונטער'ן פראטעקטאראט פון אנפיהרער פון ד.א.ק. 4, גענ. מאלאכאווסקי, און וואיעוואדע ה' וואלא־יסלאוו יאשטשאלט פארקומען גרויסע פערד־גייעגען פון ד.א.ק. 4.

די דאזיגע פערד־גייעגען האבען געזאלט פארקומען דעם 15 ד.ח. נאר זיי זענען אפגעלייגט געווארען אויפ'ן 13 סעפטעמבער.

פארקומען וועלען זיי אויפ'ן גייעג־פלאץ אין רודא־פאביאניץ. אנהויב האלב דריי א זייגער.

בוי=ארבייטער פערקלאגען די פירמע „טילער" אין ארב.-געריכט

(2) דער שטרייק פון די בוי־ארבייטער אויף קאנסטאנטינער פאלעשיע, וואס זענען בעשעפטיגט ביי דער פירמע „טילער", איז פרייטאג דעם 28 ד. ח. ליקווידירט געווארען, און דעמזעלבען טאג נאך זענען די ארבייטער צוגעטראטען צו דער ארבייט.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן שטרייק האבען די ארבייטער אנגעקלאגט טילערן אין ארבייטס־געריכט.

די סיבה פון דער אנקלאגע איז, וואס די פירמע האט, אייגנגייענדיג אויפ'ן אויסצאהלען די ארבייטער פאר די איבער־שעה'ן, ווי אויך אויסדריקענדיג די הסכמה אויסצוצאהלען צום טערמין די לוינען — נישט געוואלט אויסצאהלען די ארבייטער לויט'ן טאריף פונ'ם געמיינזאמען אפמאך — נישט רעכענענדיג אויף צוריק און נישט אויף פאראויס.

די אלגעמיינע סומע, וואס די ארבייטער פאדערען אויסגעצאהלט, בעטרעפט אנ'ערך — העכער 10 טויזענד זלאטעס.

פערענדיגט דער שטרייק פון די דאמען-מאגאזין-ארבייטער

אינ'ם שטרייק פון די דאמען־מאגאזין־ארבייטער האבען אנטייל גענומען איבער 1000 ארבייטער. אנגעפיהרט מיט'ן שטרייק האט דער אלג.-עמיינער פראפעסיאנעלער לאנד־פאראיין פון בעקליידונג ארבייטער, בזשעזשינער 5, וועלכער געפינט זיך אונטער דער השפעה פון די פועלי־ציון.

דער שטרייק האט געדויערט 11 טאג אין מאמענטעון ז [...] גענומען א שטורמישען כאראקטער. יעדען טאג איז פארגעקומען ריזען־פערזאמלונגען אין וועלכע ס'האבען אנטייל גענומען הונדערטער ארבייטער. די נעכטיגע פערזאמלונגען זענען געווען דעצידירענדע.

די ארבייטער האבען בעקומען פאלגענדע לוין הספות: די, וועלכע פערדינען ביז 15 זל. 18 פראצ. פון 15 ביז 25 — 15 פראצ. און איבער 25 זל. — 10 פראצ.

אין די אונטערהאנדלונגען האבען אנטייל גענומען מצד די ארבייטער די ה"ה מיעטעק, לאווענדא, יוסף, יאמא, און בראמבערג. און מצד די שניידער־מייסטער די ה"ה ראדאשיצקי, קויפער, גזשיבאווסקי א. אנד.

די ארבייטער טרעטען שוין, היינט צו צו דער ארבייט.

ליקווידירט א שטרייק

(2) נעכטען איז ליקווידירט געווארען דער שטרייק אין דער פירמע „אייזענבערג און ליפשיץ" (וואלטשאנסקא 19). און די ארבייטער זענען צוגעטרעטען צו דער ארבייט

זיי האבען בעקומען א הוספה 15 פראצענט.

פערשטארקטע טעטיגקייט פון היגען „הזמיר"

מיט'ן סוף פון די זומער־פעריען טרעט צו דער היגער „הזמיר" צו א זעהר פערשטארקטע טעטיגקייט אויפ'ן קולטורעלען געביט בכלל און מוזיקאלישען בפרט.

שוין אין די נאהנטסטע טעג וועלען בעגייט ווערען די פראבען פון כאר און די לעקציעס פון סאלפעדזשא, מוזיק־געשיכטע א. א. וו.

אויסער דעם ווערען אויך ארגאניזירט ספעציעלע גרופען פאר יודישע געשיכטע, העברעאישע־יודישע ליטעראטור און עפענטליכע רעפעראטען יודישע ליטעראטור און עפענטליכע רעפעראטען אויף פערשידענע ליטערארישע טעמעס.

פון מענער-גימנאזיום

פאמארסקע 48/46

אין לויפענדען שול־יאהר 1931/32 ווערט 10 יאהר זייט דאס גימנאזיום פון דער געזעלשאפט צו פערשפרייטען וויסען און בילדונג צווישען יודען אין לאדז, האט ארויסגעגעבען די ע שטע מאטורא־צייגנישען דאס גימנאזיום בעזיצט די רעכט פון א מלוכה־גימנאזיום. ביז יעצט האט שוין דאס גימנאזיום ארויסגעגעבען 177 מאטורא־צייגנישען. די שולע געפינט זיך אין אייגעם פון די גרעסטע לאקאלען אין לאדז, דאס לעהר־פראגראם איז שטרענג צוגעפאסט צו די שול־מאכט פארשריפטען. אויסערדעם זענען איינגעפיהרט די למודים: העברעאישע שפראך, תנ"ך און געשיכטע פון יודען. ביים גימנאזיום עקזיסטירען די קלאסען A. B. C.

צוגאב-בילדונג

פאר יוגענדליכע ארבייטער

(2) היינט וועלען אויסגעקלעבט ווערען אין דער שטאט מעלדונגען וועגען איינשרייבען זיך אין די פראפעסיאנעלע צוגאב־בילדונגס־שולען פאר דער יוגענד, וואס איז בעשעפטיגט אין דער האנדווערק, אינדוסטריע און האנדעל.

אין די מעלדונגען וועט אנגעוויזען ווערען, אז אויגערופענע טערמינאטארען זענען מחויב צו בעזוכען אזעלכע שולען. אויך ארבייטער פון 15 ביז 18 יאהר, וואס ארבייטען ביי דער אינדוסטריע האנדווערק און האנדעל מוזען זיך דארט אויך לערנען.

די איינשרייבונגען וועלען פארקומען דעם 31 ד. ה, דעם 1, 2 און 3 סעפטעמבער, פון 6 ביז 9 א זייגער, לויט די אדרעסע, וואס וועלען אנגעגעבען ווערען אין די אויסגעקלעבטע מעלדונגען.

7-קלאסיגע רעליגיעזע לעהר-אנשטאלט „בית אבי הם"

די בעוואוסטע 7 קלאסיגע רעליגיעזע שולע „בית אברהם" אויף אגראדאווא 10 פון בעוואוסטען למדן און פעדאגאג ר' אברהם שלאמאוויטש איז פון נייעם שול יאהר בעדייטענד פערגרעסערט געווארען אין אלע הינזיכטען. די לייטונג האט אנגאזשירט ד' יסיכטיגסטע פעדאגאגישע קרעפטען אין אלע למודים גאנץ בעזונדער איז צום נייעם לערן יאהר צוגעצויגען געווארען בעוואוסטע פעדאגאגען און למדנים פאר די למודי קדש. די למודים זענען בעדייטענד פערברייטערט און פערשטארקט געווארען. דער היגיענישער צושטאנד אין דער שולע איז א מוסטער־האפטע. דאס שול לאקאל איז פולשטענדיג גרינדליך רעמאנטירט געווארען.

אפטייקען

היינטיגע נאכט-דיזשורען

(2) היינט ביינאכט דיזשורירען: י. קאפראווסקי (נאוואמייסקא 15), ס. טראוקאווסקי (בזשעזשינער 56), מ. ראזענבלום (שרודמיעסקא 21), מ. בארטאשעווסקי (פעטריקאווער 95). י. קליפטא (קאנטנא 54), ל. טשינסקי (ראקיטשינער 53).

א נייעס פאר שכורים...

(2) איינגיכען דארף איינגעפיהרט ווערען א נייער מין בראנפען „פינף־און־פופציגער" (55 פראצענטיגער).

גלייכצייטיג זאלען אויך איינגעפיהרט ווערען געוויסע בעגרעניצונגען אין דעם פערקויף פון שפירט, וואס וועט בעשטימט זיין פאר'ן פערקויף צו היילונגס־צוועקען.

ראדיא-פראגראם

מאנטאג, דעם 30 אויגוסט

11,58 צייט־סיגנאל. 12,10 מוזיק. 1,15 הפסקה. 4,00 מוזיק. 4,45 קאמוניקאט פאר פישער און שיפער. 4,50 ליטעראריש נצשפרעכען אין פראנצויזיש. 5,15 מוזיק. 5,35 פארלעזונג. 6,00 לייכטע מיזיק, 7,00 פערשידענעס. 7,20 מוזיק. 7,40 קאמוניקאט פון לאדזער האנדעלס־קאמער. 8,00 ראדיא פרעסע. 8,15 ראדיא־געשפרעכן 8,30 קאנצערט. 10,00 פעליעטאן, 10,15 קאמוניקאטען. 10,30 לייכטע מוזיק.

נעכטיגער „לעבעדיגער" זונטאג

(2) אויף רוג בזשעזשינער און פראנטשישקאנער איז דער 25־יעהריגער מיעטשיסלאוו וואניק פערוואונדעט געווארען מיט א מעסער אין אקסעל.

אויף מאגיסטראצקא גאס איז דער 58־יעהריגער יאן קיאשניעווסקי בפאלען געווארען פון עטליכע פערשוינען און בעקומען עטליכע וואונדען.

פאר'ן טויער פראנצישקאנער 58 איז געשטאנען א שכור און פערטשעפעט די דורכגעהער. ער האט אבער אנגעטראפען א צווייטען שכור. וועלכער האט איהם מכבד געווען מיט א מעסער אין דער זייט.

אויף נאפיורקאווסקא 1, האבען עטליכע גאסען יונגען פערטשעפעט דעם 19־יאהריגען יודישען בחור קלמן זשעלאשיק און ביי איהם פערלאנגט פאפיראסען. ווען זש. האט זיי אפגעזאגט, זענען זיי איהם בעפאלען און שטארק צושלאגען.

אויף פאמארסקא 145 איז בעפאלען געווארען פעליקס סאבאלעווסקי און בעקומען עטליכע וואונדען.

אין אלע פאלען האט די פאגאטאוויע ערטיילט די ערשטע הילף.

ארעסטירט 2 קאסע=ברעכער

(א) אין די לעצטע וואכען „פראקטיצירט" אין דער לאדזער געגענד א באנדע געשיקטע קאסע־רויבער, וועלכע האט איינגעבראכען א היבש ביסעל קאסעס אין פערשידענע גמינע־אמטען און מאגיסטראטען, און אויסגעליידיגט זיי, ווי ס'געהער צו זיין.

לעת עתה האט מען נאך, — ביי אלע בעמיהונגען, — זיי נישט געכאפט, ווארום, ווי געזאגט, זענען עס זעהר געשיקטע און בעהאוועטע חבר'ה־לייט...

נעכטען אבער זענען אין לאדז גופא, אויף פעטריקאווער לע'ם רעימאנט־פלאץ ארעסטירט געווארען 2 עלעגאנטע יונגע־לייט מיט וואליזקעס, וואס זענען געווען אנגעפאקט מיט כל'ערליי מכשירים צום איינברעכען קאסעס; די ארעסטירטע האבען אויך געהאט ביי זיך רעוואלווערן.

מען איז זיך משער, אז די עלעגאנטען זענען עס מיטגלידער פון דער געזוכטער פערברעכער־באנדע, און מחמת די אויספארשונג איז נאך אין גאנג, ווערען זייערע נעמען נישט אנגעגעבען.

געוואלט אונטערצינדער!

דעם אַרכיוו פון לאָסקער שטאָטישען געריכט

אין דער נאַכט פון 28 אויפ'ן 29 ד. ח. האָט אַ נישט-ענטדעקטער פערברעכער געפרובט אונטערצינדען דעם ארכיוו פון לאסקער שטאָטישען געריכט.

אַנ'איבערגעשראָקענער דורך דעם געריכטס-וועכטער איז דער אונטערצינדער ענטלאָפען.

אָביסעל איבערגעכאַפּט די מאָס

(2) אויף זשגאָווסקאַ 145 איז ארויסגעראַפען געוואָרען די פאָגאָטאָוויע צו דעם 55 יעהריגע אַנטאָן וואָיטשיק, וועלכער האָט זיך פער'סמ'ט מיט אַלקאָהאָל.

שטענדיג וויל מען עפּיס נייעס

פּאַביאַניץ וויל אויך אַ נייעם מאַגיסטראַט

(2) אין פּאַביאַניץ קורסירען קלאַנגען, אז עטליכע פּאָליטישע גרופּירונגען האָבען צוגעגרייט מא בשותפות'דיגע אקציע, כדי אַראָפּצוּוואַרפען דעם מאַגיסטראַט און פונאַנדערצושרייבען נייע וואהלען.

ל'יט ווי מ'גיט איבער, זאָלען די דאָזיגע בעמיהונגען האָבען געוויסע שאַנסען אויף ערפאָלג, מחמת דער גרויסער אָפּאָזיציע צו די פּאַביאַניצער „שטאָט-פאטערס".

הזכרה

פון אברהם הערש שטשעקאטש ז"ל

מאָרגען דינסטאָג 11 פריה קומט פאָר אויפ'ן בית החיים אַ הזכרה און ענטהילונג פון דער מצבה פון פריהצייטיג פערשטאָרבענעם נ"ע אברהם הערש שטשעקאָטש (איידים פון הערש אָפּענבאַך, אינה. פון צענטראַל-באַר אין לאָדז).

פעפּסין רעבער-ווייז אלס היילמיטעל

די מאָדערנסטע ריכטונג אין דער מעדיצין איז די פּראָפילאַקטיק, דאָס הייסט פערהיטען פון קראַנקהייטען און גלייכצייטיג היילען די שוין קראַנק-געוואָרענע.

איינער פון די הויפּט-אָרגאַנען פון מענשליכען אָרגאַניזם איז דער מאָגען, וועלכער דאַרף פערדייהען דאָס עסען און שאַפען די לעבענס-זאַפטען פאַר'ן גאַנצען קערפּער.

די דאָקטוירים רעקאָמענדירען היינט פאַר מאָגען-ליידענדע, פאַר גוטע פערדייהונג, פאַר שטאַרקונג פון מאָגען נישט קיין שום מעדיצינען, נאָר ראַבאַרבער-ווייַן און פעפּסין-וויין.

די דאָזיגע וויינען זענען אין דער בעסטער קוואַליטעט צו בעקומען אין דעם עלטסטען און סאָלידסטען וויין-האַנדעל פון ע. שיקער, פּולנאָצנא 1

ספּאָרט-בעוועגונג

(ענדע פון דער 4-טע זייט).

„הכח" III — „וו. ק. ס." III 1:1

וועגען דער מייסטערשאַפט פון „צע"-קלאַס.

ציקליסטען-געיעגן פון בר-כוכבא

זונטאָג, ד. 30 ד. ח. איז אויף דעם ציקליסטען-שאָסע אין קושיוויע פאָרגעקומען די ציקליסטען-געיעגען וועגען דער שאָסע-מייסטערשאַפט פון „בר-כוכבא" אויפ'ן יאָהר 1931.

דאָס ערשטע אָרט האָט פערנומען שלמה ווייטעלסאָן, אדורכפאָהרענדיג 50 קילאָמעטער אין 1 שעה מיט 50 מינוט און 30 סעקונדען.

דאָס צווייטע אָרט – וואקס (1 שעה, 8 מינ. 40 סעק), 3-טע אָרט – ווייסבאָרד (1 שעה, 57 מינ., 10 סעק.)

צוזאַמענפאַליה פון מכבי-וועלט-פערבאַנד אין לאָדזער קרייז

זונטאג דעם 6. סעפּטעמבער קומט פאָר אַ צוזאַמענפּליה פון די מכבי-פעראיינען אין לאָדזער קרייז, דער דאָזיגער צוזאַמענפליה וועט זיין אַן איבערבליק פון די כחות פון די יודישע טורן- און ספּאָרט-פעראיינען, וועלכע זענען אָרגאַניזירט אין מכבי-פערבאַנד פון לאָדזער קרייז און וועט זיין אַ צוגרייטונג צו דער גרויסער ערשטער „מכביאַדע" אין ארץ-ישראל.

דער פּראָגראַם פון צוזאַמענפליה איז זעהר אַ רייכער און וועט אַרומנעמען אַלע געביטען פון דער טורן- און ספּאָרט-בעוועגונג. פון די לאָדזער פעראיינען נעהמען אַנטייל אינ'ם צוזאַמענפליה „בר-כוכבא", „הכח" און „מכבי".

Dr. MED. H. LUBICZ

ספּ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנק.
צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43), טעל. 142-13
עמפפאַנגס-שעה'ן 8–10, 12–2, און 5–8, זונטאָג און יו"ט 9–1, פאר דאַמען בעזונדערער וואַרטע-זאַל.

Dr. med. NIEWIAŻSKI

ספּעציאַליסט פאר סיפיליס, טריפּער און הויט-קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער-שוואַכע
אנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
נעמט אָן פון 8–11 און פון 5–9 אָוו.
זונטאָג און יום-טוב פון 9–1 פאַרמ.
בעזונדערער וואַרטע-זאַל פאַר פרויען.

הייבט פּרעמיערע! מעכטיג קלאַנג-מייסטערווערק, געשאַפען אויפ'ן גרונד פון דער גרויסער פראַנצויזישער רעוואָלוציע אונטער'ן נאָמען:

„פּאַמעל-צוג" (MARSYLJANKA)

LAURA LA PLANTE

ליבעס דראַמע פון אַנ'אָפיציר פון דער קעניגליכער גוואַרדיע צו אַ שעהנער אַנאַרכיסטקע. קאָנפליקט, געוויסען פון עהרע און ליבע. :—: אין דער הויפּט-ראָלע:

אָנהויב 4.30 נ"מ, שבת און זונטאָג–1 בייטאָג. פּאָפּולערע פּרייזען! אויפ'ן I סעאַנס צו 50 גר. און 1 זל. נעכסטער פּראָגראַם: דאָס הויפּט-מייסטערווערק פון דער טשעכישער פּראָד. „איהר בחור'ל"

Dr. Z. Rakowski

פאר אוירען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקהייטען
9 קאָנסטאַנטינער 9 טעלעפאָן 127-81
שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7. נעמט אויך אָן אין לעטשניצע נאַרוטשער 17 פון 10 — 11 און פון 5—8

M. HERSZKORN

קויפט נישט דער גאַנצער קאָמפּלעט נור פאר 6.50 זל.
בילינגע פּרייזען.

קיין ברילען ביז איהר וועט אייך נישט איבערצייגען, אַז נאָר ביי מיר בעקומט איהר דובלע אַמעריקאַנער בריל מיט גלעזער און מיט אַ פוטעראַל
אויך בעקומט איהר אַנדערע ברילען, צוויקער און אַמעריקאַנער געשעלען צו זעהר
אַלע אַרט רעפּאַראַטורען ווערען אויסגעפיהרט אויפ'ן אָרט.

M. J. HERSZKORN, Przejazd 2 (róg Piotrkowskiej)

בעמערקונג: דאָס אָפּטיק-געשעפט אויף ... צינעל-נאָם האָט נישט קיין שייכות מיט מיין פירמע.

Dr. med A. Uryson

אינערליכע קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
11 ליסטאָפּאַד 20, טעל. 215-85

Dr. med. G. GERSZTAJN

ספּעציאַל-אַרצט פאַר אויגען-קראַנקהייט
צוריקגעקעהרט
טראַגוטאַ 12, טעל. 175-10.
נעהמט אָן פון 11–1 און פון 7–8 אָוו. 4176

מעבעל

שלאָף-צימער, עס-צימער, קינדער-צימער, קאָמפּלעטע איינריכטונגען, ווי אויך איינצעלנע שטיק

אין אַ גרויסען אויסוואהל צו בילינע פרייזען פון דער בעוואוסטער מעבעל-טישלעריי

שופּמאַן און קאָמפּ. וווסכאָדניאַ 64 וווסכאָדניאַ 64

ווי אויך ביי עפּשטיין, נאַרוטאָוויטשאַ 18

זיכערע הילף און א רפואה

אהן א אפּעראציע, אָן בלוט. אהן א מעסער און אהן בלוט-פערגיפטונג פאר קראַנקע אויף קילעס פאר מענער ווייבער און קינדער. פערשידענע קאַליקעס אין גוף פאר הויקערס און פיס

פערלאָזט אייך נישט, וויל דער ווינקעל-בראָך ווערט גרוים אזוי ווי א מענשען-קאָפּ, אָדער אזוי ווי א וואַסער-קאַני און עס פאַלט אַריין אין דעם כיס און דער קראַנקער איז אין אַ גרויסע סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראַנדיג און שטערבליך. ספּעציעל גומענע הי"ס באַנדאַזשען אויסגעצייכענט גוט דורך גרויסע פּראָפעסאָר'ען מיט מיינע בעהאַנדלונג און פון דייטשע פּראָפעסאָר

דאָקטאָר בראַכורעווינג בעוואַטינגען זיכער דעם שווערסטען און געפעהרליכסטען ברוך. אויך פאר הויקערס לייזונגען מיט הייל-גאַרסעטען און אפּאַראַטען פאר פערקרימטע פוס און פּלאַט-פוס ספּעציעלע איינלאַגען אין די שיך. קינסטליכע גומענע פיס און הענד, גומענע זאָקען פאר די גרעסטע קראַנקע אָדערן.

עמפּפאַנגט פון 9 ביז 1 בייטאָג און פון 3 ביז 7 אין אָוונד.

ארטאָפּעדישע אנשטאַלט

Specialist J. RAPAPORT Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאָס פּערזענליכע ערציינען פון די קראַנקע איז אונבעדינגט נויטיג. דיפּלאָמען האָבען אויסגעשטעלט פּאָלגענדע אוניווערזיטעטס-פּראָפעסאָרען: פּריפּ. ד"ר באַראַנטש, פּראָפּ. דר. י. מאַרישלער, פּראָפּ. ד"ר בר. קיעלאַנאָווסקי און אויך אַנדערע. מיר נעהמען אויך אָן פערזיכערטע פון דער קראַנקען-קאַסע.

דאַנקזאַגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין בעסטען דאַנק דעם גרויסען ספּעציאַליסט ה' ד"ר. י. ראַפּאַפּאָרט אין לאָדז, וואָלטשאַנסקאַ 10 (פראָנט, פּאַרטער) פאר בעפרייען מיך פון אַ זעהר געפעהרליכער ברוך-קראַנקהייט, אויף וועלכער כ'האָב געליטען אַ סך יאָהרען. ס'האָט מיר געראָטען אַ גרויסע געפאַהר היינט אָבער פיהל איך מיך פערזיכערט געגען דעם אומגליק. אלס צייכען פון דער דאָזיגער טיפער דאַנקבאַרקייט דריק איך אויס מיין עפענטליכען דאַנק

(—) K. Drelich,
ul. Napiórkowskiego Nr. 88.

טליתים-פאַבריק

אויסערבייטונג פון וואָלענע, האַלב-וואָלענע, זיידענע טליתים פאר טערקישע, קאַלאַטעיער, ווי אויך טליתים קטנים, הורט און דעטייל מיט אויספערטיגונג, אויך גאַרטלען, שפּאַניעס און ציצית. צו בעקומען בילליגער ווי איבעראַל ביי

א. ח. ציטרינאָווסקי, קאַמיענאַ 1.

אין 2-טען הויף, פּאַרטער. קומט און איבערצייגט אייך!

בעמערקונג: ס'ווערען אויך אָנגענומען אַלטע טליתים צום וואַשען. 4875

יעדער איינציגער האָט זיך איבערצייגט, אַז פאַר מעבעל

דיוואַנעס, פעלצען, נייה-מאַשינען, גאַרדעראָבען או"וו צאָהלט די העכסטע פּרייזען

א. ווייצמאַן שענקעוויטש 23

טעלעפאָן 00-191.

ביי מיר איז שטענדיג פערשידענע געניצטע מעבעל אין גוטען צושטאַנד צו פערקויפען.

וואַרפט נישט אַוועק קיין אויסגעברענטע

זשאַרובקעס

פאר יעדע אַלטע זשאַרובקע בעקומט איהר אַ נייע געגען צוצאָהלונג פון אַ האַלבען פּרייז

ביי מ. זענדעל

פּלאַץ וואָלנאָשטשי 9

(רוג נאָוואָמיעסקאַ) טעל. 124-98

צום שול-סעזאָן

עמפּפעהלט די פירמע

„DZIECKOPOL" Zawadzka 16a

די נייעסטע פאַסאָנען פון קינדער-, שילער- און מעדכען-

גאַרדעראָבען

די נייע פאָרמע פון מונדירען און שינעלען פאר קאַצענעלסאָנ'ס גימנאַזיע שוין צו בעקומען.

בעשטעלונגען ווערען פינקטליך אויסגעפיהרט פון אייגענע און אָנפערטרויטע סחורות צו ערמעסיגטע פּרייזען.

אייז

יעדען קוואַנטום צו בילליגע פּרייזען ליפערט

Południowa 22

טעל. 191-26 און 190-48

סטעמפּלען

אַלער אַרט צו בילליגע פּרייזען ווערען אויסגעפירט אין די דרוקעריי

17 פּאָלודניאָווא 17

„SANATO"

כירורגיש-וועכנעריז-אנשטאַלט

אגראַראָווא 10, טעל. 213-57

1-טע און 2-טע קלאַס

גינעקאָלאָגיש-וועכנעריז-אַבטיילונג

ד"ר מעד. ש. איינער, ד"ר מעד. י. בוים, ד"ר מעד רייטלער-קוריאַנסקאַ ד"ר מעד. וו. אייכנער

פּרייז פון אַ געבורט

אין 2-טען קלאַס צוזאַמען מיט פערהיטונגס-מיטלען

200 זל.

אויפזיכט איבערן קינד ד"ר מעד. י. פּאַלאַסאָוו
כירורגישע אַבטיילונג פון ד"ר מעד. מ. קאַנטאָר
עמפּפאַנגס-שעה'ן פון 1 ביז 2 נאָכמיטאָג.
אויגען-אַבטיילונג פון ד"ר מעד. י. קראַוש
עמפּפאַנגס-שעה'ן פון 11 ביז 12 נאָכמיטאָג.

„KONSUM"
przy „WIDZEWSKIEJ MANUFAKTURZE" S. A.
54 Rokicińska 54
צופאהר מים די טראמווייען 10 און 16

צום שול = סעזאן

וועש און טריקא

מעדכען=העמדלעך — ווייסע מיט שפיצען — פון 1.10
קנאבען-העמדלעך — ווייסע און קאלירטע — פון 1.65
נאכט-העמדלעך — פאר מעדלעך און יונגלעך — פון 2.95
ספארט-העמדלעך — קאלירטע — פון 2.45
מעדכען-רעפארמען — בוימוואלענע, קאלירטע — פון 1.60
מייטקעס — מיט שפיצען — פון 1.45
קנאבען-אונטערהויזען — אין גוטער קוואליטעט — פון 1.65
גימנאסטישע הייזלעך — טריקא, גראנאט און שווארץ — פון 1.55
טריקא=שפאנצערלעך — אין פערשידענע קאלירען — פון 1.60

פאר די היה מאטאציקליסטען און שאפערען עמפפעהלען מיר:
לעדערנע קורטקעס
אין בעסטער קוואליטעט
צו —.115 און —.120 זל.

שקארפעטען

בוימוואלענע שקארפעטען — אין פערשידענע קאלירען — פון 0.90
קאלירטע שקארפעטען — מיט א וואלען קענטעל — פון 2.10
מעצעריזירטע שקארפעטען — ווייסע מיט א קאלירט קענטעל — פון 1.60

אנציגלעך

קיטעלעך — אין פערשידענע קאלירען — פון 6.50
סקאוט=אנציגלעך — אין א גרויסען אויסוואהל — פון 5.95
ספארט-הייזלעך — פון 3.20
גאבארדין=פאלטען — פון 28.85

קליידער, שערצלעך

קרעטאן-קליידלעך — פערש. מוסטערן און קאלירן — פון 1.80
באטיסט-קליידלעך — געמוסטערט — פון 3.50
זיידענע קליידלעך — געשטיקטע א״ן פערש. קאלירן — פון 4.15
קאלירטע שערצלעך — אין פאסען — פון 1.35
קאלירטע שערצלעך — געשטיקט — פון 1.55
מעדכען-שערצלעך — אלפאקע, שווארץ — פון 2.90
באטיסטענע שערצלעך — קאלירטע — פון 2.35
ווייסע שערצלעך — מיט שפיצען — פון 2.25
גומי=שערצלעך — אין פערשידענע קאלירען — פון 2.10

נור נאך א קליינע צאהל
ראווערען!
צו רעקלאמע-פרייזען —.165 זל.

מיר בעזיצען אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל
סעקונדא, בראק און רעשטלעך
מיר מאכן אויפמערקזאם דער ג׳ קונדשאפט אויף די ווידזעווער ארטיקלען פון ספעצ. מארקע O. K.

שיך

מעדכען-פאנטאפעל — שווארץ, ברוין און לאקערקעס — פון —.10
קנאבען-פאנטאפעל — שווארץ און ברוין — פון —.13
שטיוועלעך מיט כאלעווקעס — אין א גרויסען אויסוואהל — פון 13.80
גימנ. פאנטאפעל לעדער — פון 4.20
גימנ. פאנטאפעל לייוונט — פון 2.60
פילץ-פאנטאפעל — פון —3

שטרימף

בוימוואלענע שטרימף — אין פערשידענע קאלירען — פון 1.25
מעצעריזירטע שטרימף — אין א גרויסען אויסוואהל — פון 2.30
FIL D'ECOSE — אין א גרויסען אויסוואהל — פון 2.50
ספארטאווע שטרימף — מעצעריזירט — פון 1.60
ספארט=שטרימף — אין פערשידענע קאלירען — פון 3.25

מיר עמפפעהלען צו זעהר נידריגע פרייזען **שול-מונדורקעס** פאר מעדלעך און יונגלעך
ווי אויך **מונדור=שערצלעך**

אין א גרויסען אויסוואהל
טארניסטערס און שול=טעקעס

קלאנג=קינא=טעאטער
ZACHĘTA
26 זגערזשער 26

היינט און וייטערע טעג!
די גרעסטע סענסאציע פון אלע צייטען! נישט-געוועזענער פילם-מייסטערווערק פון אמעריקאנער פראדוקציע אינגאנצען גערעדט אויף פויליש! רעזשי פון דעם בעריהמטען Lolher Mendes א. ג.:

קארקברעכערישע אומוועגן

אין דער הויפט-ראלע — די אומפערגלייכליכע
CLARA BOW וועלכע רעדט פויליש

נעכסטער פראגראם:
„די פערלוירענע לופט=שיף"

אנהויב אין געוו. טעג 5 נאכמ. שבת, זונטאג 3 נאכמיטאג.
דער זאל ווערט מעכאניש ווענטילירט

קליינע אנאנסען

עס איז נויטיג

א חזן א בעל שחרית אויף די ימים נוראים זוכט א שטעל צו דאווענען, צו ערפאהרען פעפער גאס 19 וו. 3.

א סטודענט פון צווייטען יאהר פאליטעכניק, זוכט א פאסטען אין א פאבריק, געשעפט אדער באנק, קליינער געהאלט. אפערט. אין צייטונג פאר „סטודענט".

קוואליפיצירטע טריקא-נייהעריגס ווערען געזוכט פון זאפאר״ט, זגערזשער 5, אפיצינע, 4־טען שטאק, וואלקאוויטש.

אינטעלעקטועלע ארבייטסלאזע קענען זיך מעלדען געגען בעלוינונג פון 5—15 זל. טעגליך אין ביטע ביורא ביים יודישען אינוואלידען פעראיין פון 9—2 און פון 4—8 פולנאצנא 29.

קויף און פערקויף

כ׳זוך צו קויפען א געניצטע ראה-מאשין צו סוויטערס, אפערטען אין אדמיג. א[illegible]ער „ראה-מאשין".

לאקאלען

3 צימערן און קוך מיט בעקוועמליכקייטען פון זאפאר״ט איבערצוגעבען אויף דער פעטריקאווער גאס צווישען פלאץ וואלנאשטשי און פאלודניאווא אפערטען אונטער „גאטובקא" אין אדמיג.

פערלוירען און געפונען

השבת אבדה. שבת נאכמיטאג האט מען מיר ארויסגענומען ביי דער קאסע פון פילהארמאניע א פארטפעל מיט 470 זל., א פאס און א מיליטער-ביכעל. דער עהרליכער פינדער וועט געבעטען אבצוגעבען די דאקומענטען אין ארמיניסטראציע פון „נייעם פאלקסבלאט".

די חנהלה פון די 7-קלאסיגע שולען
קאצענעלזאן=נחומאב
איז מודיע דאס פון נייעם שול-יאר אן, ד. ה. פון 1/9 1931 (י״ט אלול ווערען די שולען רעארגאניזירט און ס׳קומען פאר פאלגענדע ענדערונגען:

7-קלאסיגע שולע אויף דער נאד-לודקא 8. טעלעפאן 177-01
(צווישען נאווטיעסקא און זאכאדניא)
ווירד בעגענדערט אויף א
מענער=שולע
אג נעמט אן אין אלע קלאסען (אדו.)
קי׳ אינגלעך פון 5½ ביז 15 יאה׳

פאר די אינגלעך פון ארטאדאקסישע עלטערן עגזיסטירט
א רעליגיעזער=חדר
וואו ס׳ווירד געלערנט דורך די בעסטע מלמדים גריגדליך
חומש, רש״י, פסוק, גמרא ותוספות
אין הדר ווערט אנגענומען אינגלעך פון 4 ביז 15 יאה׳.

אין די פרעבעל-שולע (שפיל-שולע) און אין ערשטען אדזיאל קענען אויך אויפג. ווערען מיידלעך פון 3—7 יאהר

7=קלאסיגע שולע אויף דער פאמארסקא 20. טעלעפאן 183-40
ס׳הערן אין דעם פארגרעסערטען לאקאל געעפענט די קלאסען
A. B. C. I. II. III. IV.
(אדריזאלען 1 ביזין VII)
פיר קנאבען און מעדכען
אין שול צוואנג-עלטער פון 7—15 יאהר

א ספעציעלער פארבערייטונגס-קלאס פיר ענטוויקעלטע קינדער פון 5½ ביז 7 יאהר

ביי דער שולע ענז. א מוסטערהאפטע **פרעבעל-שולע** (שפיל-שולע) פיר קינדער אהן אונטערשיד פון ענטוויקלונג
פון 3½ ביז 7 יאהר
די פרעבעל-שולע ווירד געפיהרט אין דער פוילישער אונטעררכטס-שפראך ווען סיסטעם פון פראפעס. מאנטעסארי מיט מוזיק און ריטמיק.

פיר פיזיש שוואכע קינדער ווי אויך פיר אינבעמיטעלטע עגזיסטירט א נאכמיטאג-שולע ביז 50% בילינער. נאכמיטאג פרעבעל-שולע.

וויכטיגע בעמערקונג!
1) די 7-קלאסיגע שולע און רעליגיעזער חדר אויף דער גאס נאד-לודקא 8 (בי א יאמיעסקא) איז די בעקוואנסטע אנשטאלט פיר די עלטערן, וועלכע באנוזשען צו־שענקען וועלטען און זוכען צו פארייניגען די מאדערנע וועלטליכע בילדונג אין ערציהונג מיט׳ן אידישען רעליגיעזען הדר ד. ה. למודי קודש מיט למודי חול.
2) די שולע ערלעדיגט פאר די עלטערן דאס איבערטראגען די קינדער פון אנ־דערע שולען, ווי אויך אלע פארמאליטעטען לגבי דער שול-מאכט (רויטע און אנדערע וויזוואניעס).
די קאנצעלאריע פון דער שולע אויף זאמארסקא 20 איז טעטיג פון 5 ביז 8 אוו.
גאדלודקא 8 " " " " 12 " 2 נ.מ.

„POLONJA"

אלע זענען צופרידען,
וואס פאטאגראפירען זיך אין דעם בעוו.
פאטאגראפישען אטעליער

„POLONJA"
SW. JERZEGO Nr. 11.

צום איצטיגען סעזאן האב איך רעדוצירט די פרייזען:
4 מעטריקול-פאטאגראפיעס — פון 1.25 זל.
6 פאטאגראפיעס צום פאס, שעהן רעטושירט — פון 7.50 אן
6 פאסטקארטען מיט א גרויס פארטרעט — פון —.4 אן

ווער עס בעשטעלט 6 ברוינע פאטאגראפיעס, בעקומט א שפיגעלע מיט זיין אייגענער פאטאגראפיע.
בעמערקונג: צו די אויפנאהמען ווערען צוגעגעבען ספעצ עלע קאסטיומען אומזיסט.

מיט אכטונג
„POLONJA"
דיפלאם. פאטאגראף
אינהאבער: גוטערמאן
לאדז, יערושעגא 11

צופאהר מיט טראמוואי נומ׳ 3

Dr. med. **J. LUBICZ**
כירורג=ארטאפעד
פאלודניאווא 9. טעל. 183=17
צוריקגעקעהרט

קראנקהייטען פון די ביינער, געלענקען, פעריקר מיננען פון די פלייצעס און גלידער אי געגע פראצעדוריע פון [illegible]
[illegible]
[illegible] א. ז. ה.
[illegible] פון 10 ביז 30.4 [illegible]

DR. MED.
Kaltrecht
ספעצ. ארצט פאר הויט און געשלעכטס-קראנקהייטן,
נעהמט אן פון 8—10 פריה,
פון 1—3 נאכמיטאג און פון 6 ביז 8.30 אוונט.
זונטאג פון 9 ביז 12 מיטאג.
פיעטריקאווער 10
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע פרייזען.

אנאנסען-פרייזן

פאר׳ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב יו״ט—24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 " " " " " —60 " 4 " " "
נאכ׳ן טעקסט—12 " " " " " —18 " 8 " " "
[illegible] 50 פראצ. טייערער. אויסל. 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען—10 גר. א ווארט

אבאנעמענטס-פרייזן:
אין לאדז — 5 זל. א חודש מיט צושטעלען א היים. אין דער פראווינץ 6—זל. א חודש. אין אויסלאנד — 8 זל.
פאר׳ן איינהאלט און טערמינען פון די אנאנסען איז די [illegible] נישט פאראנטווארטליך.
די אדמיניסטראציע איז אפען טעגליך און בייטאג.

Za Wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odpowiedz udziałami: Ch. J. Brzustowski i D. Zilberberg. Redaktor odpowiedzialny: Ch. [illegible]
Czcionkami i druk. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.